

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 44.

Lördagen den 28 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande läkare-intyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare herr Christian Olsson, som för flera år sedan af mig behandlats för en nervsjukdom och nu lider af recidiv af densamma, är derigenom hindrad att deltaga i kammarens arbeten under den återstående delen af denna riksdag, intygar på heder och samvete.

Stockholm den 28 april 1900.

P. J. Wising,
M. D:r, Professor.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades

herr *Hj. Hallin* under 3 dagar fr. o. m. den 1 instundande maj,
" *Hj. Branting* " 2 " " " " 30 innev. april.
" *A. Henricson* " 2 " " " " 30 " "
" *T. Zetterstrand* under dagens aftonplenum, och
" *G. O. Wallenberg* under 2 dagar fr. o. m. den 30 innevarande april.

Andra Kammarens Prot. 1900. N:o 44.

1

§ 3.

Ang. låne-
understöd för
anläggning
af en jernväg
från Borås till
Alfvesta.

Fortsattes öfverläggningen angående statsutskottets utlåtande n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta; och lemnades dervid, enligt förut skedd anteckning, ordet till:

Herr Hedgren: Herr talman, mina herrar! Om jag nu först vänder mig mot statsutskottets ärade vice ordförande, så sker det därför, att han hittills varit den ende, som haft det otacksamma värfvet att försvara statsutskottets hemställan. Han yttrade dervid, bland annat, att han ingalunda kunde tro, att det ifrågasatta lånet skulle blifva dyrare, om bolaget för dess upptagande vände sig till enskilde.

Men derom kunna vi väl dock alla vara ense, den värderade talaren icke undantagen, att svenska staten dock ännu är och, som jag hoppas, äfven fortfarande blir inom Sverige den, som kan erbjuda långgivare den bästa säkerheten och betinga sig de billigaste villkoren samt därför äfven kan i sin ordning uppträda som den bäste långgivaren till andra.

Nu kan ju någon resonera som så, att om bolaget nödgas upptaga ett mer eller mindre ofördelaktigt lån, så är det en sak, som endast kommer aktieegarne vid och icke Riksdagen. Ja, det kan jag ju hålla med om; men det kan dock hända, mina herrar, att äfven staten kommer att beröras deraf. Ty för mig synes det alls icke omöjligt, att, med anledning af denna banas stora betydelse för staten såväl ur strategisk synpunkt som i öfriga afseenden, Kongl. Maj:t kommer att, sedan banan trafikerats några år, till Riksdagen ingå med hemställan, att staten skall begagna sin lösningsrätt. Har då bolaget måst binda sig vid ett ofördelaktigt lån, så är det, mina herrar, dock staten, som till sist får sitta emellan.

Vidare yttrade den ärade talaren, att han med afseende å penningmarknadens läge icke ansåge det medföra någon fara, om bolaget nödgades upptaga detta lån inom landet, ty bolaget komme ju i allt fall att åter släppa ut dessa penningar inom landet; och då gjorde det ju detsamma. Det der påminner mig om *den*, som af alla krig ansåg inbördes krig vara det bästa, ty då stannade ju äfven penningarne inom landet.

Nej, mina herrar, det förhåller sig nog så, som den siste ärade talaren under förmiddagen yttrade, att först och främst en ganska stor del af dessa penningar skulle gå till utlandet i liquid för de inköp af materiel, bolaget der gjort, och att återstoden blefve bunden i obligationer och inteckningar. På det sättet blefve hela beloppet under flera år, jag kan gerna säga fyra eller fem år, undandraget den allmänna rörelsen; och hvad det vill säga, mina herrar, med den strama penning-

marknad, vi nu ha, det inse vi nog alla. Penningmarknaden är ju redan nu betydligt stram; och skola då ytterligare fem millioner kronor undandragas den allmänna rörelsen, är jag fullt öfvertygad om, att detta kommer att inverka mycket ofördelaktigt för landets industriidkare, för dess öfrige affärsmän och sist, men icke minst, för dess jordbrukare.

Den ärade talaren egnade vidare Göteborgs stad en särskild uppmärksamhet, då han yttrade, att om Göteborgs stad ville lemna garanti för lånet, kunde bolaget nog få det ganska billigt. Ja, om, ja! Jag vill då fråga den ärade talaren: hvarför skulle Göteborgs stad ikläda sig en dylik garanti? Han menade naturligtvis, att Göteborgs stad hade ett synnerligen stort intresse af denna bana; men då vill jag erinra den ärade talaren likasom kammarens öfriga ledamöter, att närmaste ändpunkten af denna under byggnad varande bana dock ligger på ett afstånd från Göteborg af icke mindre än 72 kilometer. Göteborg har, det skall jag gerna erkänna, intresse af denna bana, men dock endast ett indirekt sådant och ingalunda så stort, som den ärade talaren trodde. Göteborgs stad har dessutom genom en aktie-teckning af 1,500,000 kronor i denna bana gjort måhända mera, än stadens intresse der vid lag fordrat. Mera kan man väl näppeligen begära, att Göteborgs stad skall göra. För öfrigt vill jag säga, att, enligt min åsigt, denna banas tillkomst är af långt, långt större intresse för staten än för Göteborgs stad.

Slutligen anförde utskottets värderade vice ordförande det skäl, som äfven af utskottet anförts, nemligen det principiella, att då Riksdagen nu redan ställt till Kongl. Maj:ts förfogande ett visst belopp för femårsperioden till låneunderstöd åt enskilda jernvägar, borde man ej öfverskrida detsamma. Af åtskillige talare under förmiddagen, särskildt af herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet, har redan upplysts, att Riksdagen många gånger förut beviljat lån vid sidan om denna lånefond; och äfven om detta i de flesta fall skett i samband med lånefondens beviljande, lär väl detta ej vara af så stor betydelse. Emellertid har äfven vid ett tillfälle, nemligen år 1884, beviljats ett särskildt lån, oafsedt att lånefonden redan förut varit anvisad.

I allt fall får man väl dock, mina herrar, icke hålla allt för strängt på dessa principer, och jag tillåter mig särskildt vädja till den ärade vice ordföranden, om han alltid håller så strängt derpå som i dag. Jag vill erinra honom om, att han sjelf år 1886 motionerade om, att staten skulle lemna ett lån å 1,100,000 kronor till en enskild jernvägsanläggning i Blekinge. Det är nu sant, att Riksdagen afslog denna hemställan, men det visar i allt fall, att herr Pehr Pehrsson, åtminstone år 1886, icke höll på dessa principer så strängt, som han gjort i dag.

Jag skall slutligen, herr talman, öfvergå till det skäl, som

Ang. låne-
understöd för
en anläggning
af en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

utskottet angifvet på sid. 19 och som måhända inom denna kammare eger den största resonnansen. Utskottet yttrar der: "Det bör dock icke förbises, att staten genom att tillhandahålla ifrågavarande jernvägsbolag medel för anläggningens utförande skulle beförda ett mera forceradt arbete å densamma, än som eljest måhända kunde komma i fråga. Såsom känt är, hafva vissa andra bolag funnit sig under nuvarande förhållanden nödsakade att framskjuta utförandet af redan beslutade jernvägsanläggningar, och vid den knappa tillgång på arbetskrafter, som nu råder, måste det vara för det allmänna önskvärdt, att ytterligare ansträngning af arbetsmarknaden så vidt möjligt undvikas." Såsom redan af åtskillige talare på förmiddagen framhållits, är det icke här fråga om att framskjuta banans utförande, ty byggandet har redan fortskridit så långt och så mycket penningar hafva redan nedlagts på jernvägen, att den måste färdigbyggas, antingen staten nu beviljar detta lån eller icke. Hvad för öfrigt angår denna utskottets åsigt, att beviljandet af ett statslån möjligen skulle medföra en forcering af arbetet, så tror jag, att utskottet deri tagit helt och hållet miste. Jag vill nästan tro, att förhållandet blir det rent motsatta. Om Riksdagen nu säger nej och bolaget derigenom nödgas hos enskilda bankinstitut upptaga det erforderliga lånet, kan detta dock endast ske å ofördelaktigare villkor än med staten som mellanhand; och särskildt torde då intet moratorium medges i i fråga om ränteliqviderna, ty dessa måste nog verkställas på bestämda tider, vare sig banan är färdig eller ej. Det förefaller mig då, som skulle närmaste följden deraf blifva den, att bolagets styrelse med alla till buds stående medel kommer att söka få jernvägen trafikerad så fort som möjligt för att derigenom anskaffa erforderliga inkomster; men ernående af ett sådant resultat går icke för sig, med mindre arbetet bedrifves i så stor omfattning och med så stor fart som möjligt. Ett nekande af låneunderstöd kommer alltså enligt min tanke att medföra ett forceradt arbete i stället för att, såsom utskottet tror, hämma detsamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Sandwall: Herr talman, mina herrar! Ett bland de skäl, som statsutskottet anført för sitt afstyrkande af den kongl. propositionen om låneunderstöd åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag är det, som af herr Hedgren senast omnämndes; och det tyckes, som om detta vore ett af utskottets hufvudskäl. För min del tager jag mig friheten påpeka, hvad här redan under debatten framhållits såväl af herr Hedgren som af åtskillige talare på förmiddagen, att det icke är meningen att nu forcera arbetet, men att detta icke heller kan minskas och ännu mindre afstanna. Banan är beräknad att blifva

upplåten till allmän trafik senast den 1 oktober 1902; och jag vill för min del hoppas och tro, att inga så stora hinder skola uppstå, att denna beräkning gäckas. Lemnar Riksdagen det begärda lånet, så kan man med visshet förutse, att jernvägen blir färdig å bestämd tid.

*Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)*

Nu har af herr Pehrsson under öfverläggningen framhållits, att bolaget mycket lätt kan hos enskilde skaffa sig ett billigt lån, om Göteborgs stad vill ikläda sig garanti för detsamma. Ja, helt säkert skulle ett lån kunna anskaffas under sådana förhållanden; men jag ber att få upplysa om, att göteborgarne redan här som alltid visat sig mycket offervilliga, då det gällt kommunikationerna. Förutom stadens teckning af 1,500,000 kronor, i jernvägen i fråga hafva enskilde i staden tecknat aktier för 1,026,000 kronor. Att dessutom begära, det Göteborgs stad skulle ikläda sig garanti för ett belopp af 5,000,000 kronor, skulle säkert anses obilligt och möta mycket stort motstånd.

Det torde tillåtas mig att påpeka — utom hvad jag nyss nämnt om Göteborgs stads offervillighet — de uppföringar, som gjorts vid aktieteckningen i orterna för denna jernväg; och jag ber då att få räkna upp aktieteckningen i dess helhet, sådan den till denna dag är. Sålunda har Göteborgs stad tecknat 1,500,000 kronor, Borås stad 360,000 kronor, Vexjö stad 50,000 kronor, kommunerna på landsbygden, som banan genomgår, 169,200 kronor, Elfsborgs läns landsting 50,000 kronor, Jönköpings läns landsting 56,000 kronor, Borås Jernvägsaktiebolag 50,000 kronor, Göteborg—Borås Jernvägsaktiebolag 600,000 kronor, Warberg—Borås Jernvägsaktiebolag 50,000 kronor, Vexjö—Alfvesta Jernvägsaktiebolag 150,000 kronor, enskilda personer i Göteborg, som nyss nämndt, 1,026,000 kronor och öfriga enskilda personer i orterna 778,500. Detta gör tillsammans en summa af 4,820,000 kronor.

Det synes af allt detta, att jernvägen i fråga anses vara af behovet påkallad, och det tycks ju heller icke vara af någon motsagdt.

Jag skall nu endast be att få yrka afslag å statsutskottets hemställan om bifall till den kongl. propositionen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Om det varit lika många skäl anförda, som det varit talare för Kongl. Maj:ts förslag, skulle jag knappast hafva vågat mig på ett försvar af utskottets hemställan i förevarande sak.

Om jag rätt uppfattat diskussionen, är det egentligen tre skäl, som blifvit anförda för Kongl. Maj:ts proposition.

Det första skälet, som framhållits, och kanske med rätta, såsom hufvudskälet, det är den föreslagna banans stora betydelse för de orter, som den skulle komma att närmast beröra.

Det andra skälet är, att det ifrågavarande jernvägsbolaget

Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

icke kan utföra det redan påbörjade företaget, för så vidt lån icke åt detsamma på ett eller annat sätt beviljas.

Det tredje skälet, som man anfört, är, att man nu skulle ha större anledning än vanligt att här lemna detta låneunderstöd, därför att man redan börjat bygga denna bana.

Hvad nu det första skälet beträffar — banans stora betydelse särskildt för de orter, som skulle komma att af densamma beröras, så tror jag icke jag säger för mycket, när jag påstår, att det är ett skäl, som är tillämpligt på alla jernvägsföretag, och ett skäl, som under alla tider förelegat, men som dock icke är af sådan betydelse, att Riksdagen med hänsyn till detsamma ansett sig böra frångå sina principer i allmänhet, utan endast undantagsvis och i ett enda fall, såsom af en talare på förmiddagen också blifvit framhållet.

Det andra skälet är också ett ganska allmänt skäl, nemligen att bolaget behöfver låna penningar till företagets utförande, så att icke heller detta skäl bör eller kan väga så synnerligen tungt i detta fall.

Hvad nu det tredje skälet beträffar, eller att man redan börjat bygga denna bana, så får jag för min del säga, att jag anser det snarare vara ett skäl *emot* än ett skäl *för* Riksdagen att bevilja detta lån. För denna omständighet bör Riksdagen således icke böja sig. Ty om Riksdagen nu skulle fastslå den principen, att, om ett jernvägsbolag företar sig att påbörja en banbyggnad, Riksdagen skulle anses skyldig att dertill bidraga i form af lån, tror jag, att detta vore en mycket farlig princip. Man har visserligen icke velat tillmäta principer någon synnerligen stor betydelse här, men jag tror dock icke det vore i sin ordning, att Riksdagen nu frånginge principer, som i många år varit gällande.

Jag hyser nemligen den uppfattningen, att då Riksdagen första gången 1871 beslöt att till Kongl. Maj:ts förfogande ställa en fond, hvarur Kongl. Maj:t efter pröfning af hvarje särskildt fall skulle få tillfälle att utan Riksdagens hörande meddela lån till enskilda jernvägsföretag, så var ett af de väsentligaste motiven till detta den omständigheten, att Riksdagen ville komma ifrån dessa skarpa slitningar mellan olika landsändar, som alltid varit och som naturligtvis alltid måste blifva en följd af att man kommer fram med förslag till låneunderstöd än från den ena, än från den andra delen af landet. Och af den diskussion, som här blifvit förd i dag, tror jag man kan hemta skäl för att bibehålla denna princip att till regeringen öfverlemna afgörandet af hvilka jernvägsföretag, som böra erhålla lån af statsmedel.

Det har icke ifrågasatts, och torde icke heller vara någons afsigt eller mening, att icke detta jernvägsbolag skulle få lån af statsmedel; men hvad utskottet vill och hvad jag vill i detta

afseende, det är att låta dermed anstå till nästa år, då den nya period börjar, för hvilken medel skola beviljas till en sådan fond, som skall ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Man har också följt den principen med undantag af år 1884, och jag tror icke man kan påstå, att detta jernvägsbolag skulle göra någon synnerligen stor förlust eller knappast någon förlust alls derigenom, att det i öfverensstämmelse dermed finge vänta åtminstone ett år, och då är man äfven oförhindrad att höja beloppet. Det har till och med redan nu sagts, att man kunde öka denna lånefond från $7\frac{1}{2}$ millioner till $10\frac{1}{2}$ millioner eller, om man så vill, mera. Men i alla fall hade man icke gått ifrån principen och dock fått denna stridsfråga afförd från Riksdagen.

Eftersom jag nu börjat tala om principer, vill jag nämna en annan sak, som icke varit på tal under debatten här i kammaren. Man har nemligen i allmänhet fordrat, att aktiekapitalet borde vara lika högt som det lånebelopp, man medgifver enskilda jernvägar. För min del har jag icke kunnat räkna så, att aktiekapitalet här gått upp till samma belopp som det sökta statslånet.

Som herrarne finna utaf den kongl. propositionen och utskottets betänkande, så har detta jernvägsbolag inlöst Borås—Svenljungabanen med 1,000,000 kronor och öfvertagit detta bolags skuld till statsverket 500,000 kronor eller, om man lägger till räntan, 520,000 kronor. Det nu sökta statslånet utgör 4,795,000 kronor, och således skulle statslånet sammanlagdt utgöra 5,315,000 kronor. Aktiekapitalet utgör, såvidt jag är riktigt underrättad, 4,769,550 kronor. Således skulle äfven derutinnan fastslås en ny princip, som jag tror är ännu farligare, frångåendet från den princip, som det förut varit fråga om, så att det finnes nog, enligt min uppfattning, ganska goda skäl för utskottets förslag. Jag har ändå i denna beräkning medtagit värdet af halfva Borås—Svenljunga-banan, som är 39 kilometer lång, för att komma till det belopp, som Kongl. Maj:t i sin proposition anför, eller till ett belopp af 10,530,000 kronor.

Jag har då icke gjort någon anmärkning i det afseendet, men äfven derutinnan skulle man kunna vara befogad att göra en ganska grav anmärkning. Förhållandet är nemligen det, att af bansträckan Borås—Svenljunga skall endast bandelen Hillared—Svenljunga bibehållas, under det att den andra delen skall förläggas och således lemnas ur räkningen. Om vi antaga, att den sistnämnda bandelen utgjorde hälften af den ifrågavarande bansträckan, hvars hela inlösningsvärde är 1,000,000 kronor, skulle således, efter vanligt sätt att räkna, det blifva endast 500,000 kronor för bansträckan Hillared—Svenljunga, men såsom herrarne finna på sid. 17 i utskottsbetänkandet, är värdet af densamma der upptaget till 740,000 kronor. Och härtill kommer också, att den sistnämnda bandelen är endast 16 kilometer lång, då den

*Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)*

Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

andra deremot, som skall förläggas, är 23 kilometer. Hur jag än ser saken, kan jag således icke finna, att sådana skäl föreligga, som gifva Riksdagen anledning att frånga de principer, som under en lång följd af år blifvit iakttagna.

Nu har visserligen en af de ärade reservanterna såsom bevis för banans betydelse — och det är ett skäl, som kanske kan hafva god verkan, då det gäller att bevisa det intresse, som är rådande för denna bananläggning, ett intresse, som för öfrigt ingen människa satt i tvifvel — i sin reservation framhållit, att icke mindre än 6 landshöfdingar varit med om att söka koncession å banan. Ja, jag medgifver, att detta är ett mycket tungt vägande skäl, om dessa 6 landshöfdingar skola, så att säga, läggas i den ena vågskålen. Men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derå, att det återstår 18 landshöfdingar, som icke deltagit i koncessionsansökan, och lägger man dem i den andra vågskålen, hoppas jag, att de skola väga upp de 6 andra.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren började sitt anförande med att säga, att om det funnes lika många skäl för förslaget, som det uppträdt talare för detsamma, skulle han möjligtvis vara villig att gå med på förslaget. Det förefaller emellertid utaf hela det anförande, som den ärade statsutskottsledamoten hållit, som om han endast hade räknat skälen, men icke försökt att väga dem. De skäl, han anfört, förefaller mig verkligen vara ganska många, men synnerligen litet vägande.

Han framhöll, bland annat, såsom ett af de skäl, på grund af hvilka han icke kunde vara med om det föreslagna låneunderstödet, den omständigheten, att bolaget, d. v. s. det bolag, som skall bygga jernvägen i fråga, icke skulle kunna fullborda jernvägsbyggnaden, om det icke erhöles det statslån, hvarom bolaget anhållit. Detta är emellertid alldeles felaktigt. Ty tvärtom kommer ju, enligt hvad här framhållits, och det till och med med mycken skärpa, banan till stånd, oafsedt om detta lån erhålles eller icke. Detta skäl väger således ingenting, icke ens så mycket som en fjäder, uti den förda diskussionen.

Talaren anförde vidare, att den omständigheten, att bolaget redan börjat bygga, innan det anhållit om statens hjälp, borde vara ett skäl för, att icke sådan hjälp skulle lemnas. När man nu vet, huru saken ligger, förefaller verkligen detta påstående af den ärade statsutskottsledamoten litet egendomligt. Om bolaget på ett lötsinnigt sätt börjat banbyggnaden, skulle detta påstående låta säga sig; och om förhållandena vore sådana, att bolaget nu omöjligen kunde fortsätta att bygga banan, skulle det äfven låta säga sig. I så fall kunde man anse, att bolaget skött sin

affär lättsinnigt och att bolaget i följd deraf också får stå i sticket derför. Så är emellertid nu icke förhållandet. Bolaget har påbörjat banans byggande, men det skedde under helt andra penningförhållanden, än som nu äro rådande. Detta har också påpekats såväl i den kongl. propositionen som af reservanterna; det är med kraft här framhållet ej mindre af statsrådet och chefen för civildepartementet än äfven af olika talare, som här yttrat sig. Det förefaller mig derför, som om *detta* herr Daniel Perssons skäl varit bemött redan, innan han yttrade sig i frågan, och att han derför icke bort framkomma med detsamma.

Ang. låneunderstöd för anläggning af en jernväg från Borås till Alfvesta. (F. rts.)

Vidare framdrog han såsom ett skäl att afslå den kongl. propositionen, att man icke borde frångå principen att öfverlemna åt regeringen att uttala sig rörande de banor, som skola erhålla statsunderstöd. Ja, mina herrar, det är ju denna princip, som följts; det är ju Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, som vi behandla. Detta skäl tycker jag derför heller icke är så synnerligen vägande.

Den sagde statsutskottsledamoten påpekade ytterligare, att det vore mycket farligt att frångå principen, att lånebeloppet skulle motsvaras af aktiekapitalet. En sådan princip lärer dock icke någon gång hafva varit fastslagen, utan det har hetat, att lånebeloppet skall motsvara halfva anläggningskostnaden. Äfven om man nu ville tillmötesgå herr Daniel Perssons påstående, förhåller sig saken emellertid sålunda, att det låneunderstöd, som här föreslagits, utgör 4,795,000 kronor, och det tecknade aktiebeloppet, enligt hvad utskottet sjelft upplyst, uppgår till 4,777,000 kronor. Det blir således en skilnad på 18,000 kronor. Det förefaller mig då sannerligen icke vara något så förskräckligt farligt eller principvidrigt, i fall man skulle gå så tillväga, som herr Daniel Persson befarar, att man skall göra. Men, som sagdt, principen är icke den, han omnämnde, utan i stället att lånebeloppet icke bör öfverskrida halfva anläggningskostnaden. Härtill kommer nu också, att styrelsen för den under byggnad varande jernvägen Borås—Alfvesta erbjudit sig att skaffa hvad som behöfves för jernvägens fullbordande utöfver det belopp af 4,795,000 kronor, hvarom lån anhållits.

Om vi nu gå tillbaka till statsutskottets betänkande och se efter, hvilka de skäl äro, på hvilka statsutskottet byggt sitt afslagsyrkande, föreligger der, så vidt jag kan inse, icke något annat skäl, än att Riksdagen beslutat att för den innevarande femårsperioden begränsa lånefonden för anläggande af enskilda jernvägar till $7\frac{1}{2}$ millioner kronor. Då man nu vill bedöma, huruvida detta Riksdagens beslut är af den art, att det under inga förhållanden eller omständigheter bör komma i fråga att rubba detsamma, möter man först det förhållande, att undantag redan förut gjorts från denna regel. Detta har framhållits från statsrådsbänken, framhållits af åtminstone två talare, som äro

Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

ledamöter af statsutskottet, samt äfven framhållits från andra håll. Ett fall erkändes till och med af statsutskottets ärade vice ordförande, och samme talare, statsutskottets vice ordförande, framhöll också med mycken skärpa, att i två fall beslutits statsunderstöd åt enskild bana *samtidigt* med att de för femårsperioden gällande lånebelopp bestämdes. Ja, det är ju en särskild otur, att man icke kom *samtidigt* dermed, utan råkade komma i efterhand.

Då man nu i alla fall måste medgifva, att undantag gjorts från regeln, frågar jag, om det icke nu föreligga sådana omständigheter, som äfven i detta fall kunna berättiga ett undantag? Jag tror nästan, att man skulle kunna våga påstå detta, särskildt om man besinnar, att det viktigaste skälet, som förmått Riksdagen att till ett visst belopp begränsa lånefonden för enskilda jernvägsanläggningar för en femårsperiod dels öppet erkännes vara, dels, alldeles tydligt underförstådt, är *det*, att arbetskrafter skulle öfverföras från särskildt landbruket till jernvägsbyggnaderna, och det har man icke råd till. Jag erkänner villigt, att detta är ett synnerligen tungt och vägande skäl i och för sig. Men, mina herrar, i detta fall är det dock icke riktigt tillämpligt. Ty för den nu ifrågavarande, under byggnad varande jernvägen har redan inköpts räls samt bestälts lokomotiv och vagnar. Byggnaderna kan därför helt enkelt icke inställas, utan måste fortgå, vare sig Riksdagen beviljar det begärda beloppet eller afslår detsamma. Om jernvägsbyggnaden i fråga kommer att fortgå eller icke, är helt och hållet oberoende utaf de påpekade förhållandena rörande arbetskrafterna.

Jag kan för öfrigt icke undgå att beträffande denna sak framhålla, att under arbetsåret 1897—1898 antalet arbetare vid *industrien* ökades med 18,000. Jag tror säkert, att man med allt fog kan påstå, att det är industrien och icke jernvägsbyggnaderna, som i väsentlig grad slukar arbetskrafterna. Jag vill härmed hafva sagdt, att jernvägsbyggnaderna endast hållit jemna steg med den öfriga rörelsens utveckling inom landet. Emellertid tror jag icke, att det fallit någon människa in, att Riksdagen på grund af bristande arbetskrafter skulle försöka att träffa åtgärder att begränsa industrien; och jag tror äfven, att det är litet riskabelt att allt för mycket hålla på en dylik princip i fråga om jernvägsbyggnader. Ty vi skola dock komma i håg, att jernvägarne äro något för landet både nyttigt och nödigt.

Jag skulle till statsutskottets ärade vice ordförande, med anledning af hans vädjan till Göteborgs samhälle, vilja säga, att för det första tror jag, att Göteborgs samhälle i denna fråga gjort så mycket, som man gerna kan fordra af detsamma, och för öfrigt vågar jag alldeles bestämdt påstå, att den, som bygger på, att Göteborgs samhälle skall ytterligare träda emellan vid

denna jernvägs fullföljande, räknar alldeles fel. Nämnda samhälle har tecknat $1\frac{1}{2}$ million i aktier. Vid frågan härom yppades inom Göteborgs stadsfullmäktige ett så skarpt motstånd, att man knappt nog trodde, att frågan skulle gå igenom, och det var med mycket liten majoritet beslutet fattades. Således har man ingenting att vidare vänta från det hållet.

Jag undrar för öfrigt hvad man skulle tänka, om någon t. ex. kommit och fordrat, att Stockholms stadsfullmäktige skulle lemna garantier för en bana mellan Upsala och Gefle eller mellan Vesterås och Örebro. Jag tror att något dylikt aldrig fallit någon människa in.

Herr talman, jag ber att få tillstyrka bifall till den kongl. propositionen.

Herr Branting: Herr talman! Jag kan icke undgå att gifva erkännande åt de skäl, som utvecklats i den af herr Sjö afgifna reservationen. Det synes mig ganska klart, att vi här stå inför en jernvägsbyggnad, som kommer att bli en del af en vigtig förbindelselinie mellan Vesterhafvet och södra Östersjön och att därför denna jernvägslinie en gång i framtiden kommer att öfvergå i statens besittning. När så är förhållandet, anser jag, att det från den synpunkten bör vara öfverensstämmande med en god statshushållning att redan från början ställa så till, att statens förvärf af denna bana kan ske på så billiga vilkor som möjligt. Derfor kan jag icke finna annat än riktigt och rimligt, att staten nu söker bereda sig utväg att kunna i sinom tid på billiga vilkor förvärfva denna bana.

Detta resonnement är i mina ögon så pass enkelt, att jag nog ej skulle hafva besvärat kammaren med att framföra det samma, utan nöjt mig med att gifva min röst för den kongl. propositionen, om icke härjemte tillkommit ett annat förhållande. Till mig har i min egenskap af redaktör anländt en skrifvelse från arbetare vid denna jernvägsbyggnad, en skrifvelse, hvori framhålles, att der måtte råda åtskilliga besynnerliga förhållanden, hvilka antyda, att företaget för närvarande måtte befinna sig i ett visst ekonomiskt betryck. Det anföres sålunda, att arbetarne i vissa arbetslag — arbetet har ju utlemnats på entreprenad, såsom vanligt är vid dylika arbeten — hafva mycket svårt att få ut sin aflöning. De hafva kunnat få vänta härpå i veckotal, och till och med funnes exempel på arbetslag, som icke sedan före jul lyckats få ut sin aflöning — den skrifvelse, hvori detta omtalas, var daterad och afsänd i midten af mars.

Detta tyckes tyda på, att banbyggnader icke bedrifvas under så gynsamma förhållanden, och jag skulle därför ur denna synpunkt finna det vara fördelaktigt, om Riksdagen ville så fort som möjligt träda emellan och understödja denna bana med statsmedel, så att dess fullbordning på detta sätt måtte kunna ske

*Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesto.
(Forts.)*

Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts)

så fort som möjligt. Så mycket angelägnare finner jag detta vara, som, efter mitt sätt att se saken, här skulle kunna vara ett tillfälle att visa, att i Riksdagen verkligen funnes benägenhet att hysa omsorg för arbetarne vid offentliga byggnader i allmänhet genom att vid länets beviljande fästa vissa villkor till arbetarnes fördel. Naturligtvis kan emellertid något yrkande i sådan riktning för närvarande icke komma i fråga.

Emellertid har jag velat på det kraftigaste sätt, som stått mig till buds, nemligen genom att här taga till orda i frågan, påpeka och fästa vederbörandes uppmärksamhet på dessa missförhållanden vid arbetet med banan, på det att de måtte blifva rättade så fort som möjligt.

Jag yrkar bifall till den kongl. propositionen.

Herr Sandwall: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den ärade talarens på dalabänken anmärkning, att Kinds härads jernväg, hvaraf ungefär hälften skulle komma att nedläggas, icke borde hafva varit upptagen till högre värde än hälften af köpesumman för denna bana, eller 500,000 kr., ber jag att få erinra om hvad som står i den kongl. propositionen på sid. 20. Der står: "Enligt en af sökandebolagets styrelse föranstaltad och till Eders Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse den 29 december 1899 öfverlemnad värdering af den del af Kinds härads jernväg, som efter banornas sammanslagning skulle återstå, nemligen bandelen Hillared—Svenljunga jemte rullande materiel och förrådsbehållning, uppgår ifrågavarande bandels värde till ett belopp af 740,000 kronor, hvilken beräkning synes styrelsen vara tillförlitlig."

Således, utom den del af banan, som återstår, ingår häri den rullande materielen. Jag vill derjemte påpeka, att då Borås—Alfvesta jernvägs styrelse inköpte Kinds härads jernväg, så fästes ganska stort afseende dervid, att Kinds härads jernväg hade ingång på Varberg—Borås jernvägsstation i Borås. Denna fördel tillfaller nu Borås—Alfvesta jernväg, och för min del skulle jag vilja uppskatta densamma till minst 100,000 kronor.

Hvad beträffar herr Brantings anmärkning derom, att vissa lag af de arbetare, som äro anställda vid Borås—Alfvesta jernväg, icke skulle hafva utfått sin aflönning på lång tid, så har detta alldeles icke varit någonting obekant för mig, som har äran att tillhöra styrelsen för denna bana. Som herrarne veta, öfverlemnas terrasseringsarbetena vid jernvägsbyggnader till entreprenörer, och det har icke för styrelsen alltid varit möjligt att kontrollera, huruvida entreprenörer för denna banbyggnad ordentligt aflönat sina arbetare eller ej. Så snart det emellertid kommit till styrelsens kännedom, att så icke varit fallet, har styrelsen genast gått i författning om vidtagande af de åt-

gärder, som varit möjliga för missförhållandenas afhjelpande, och jag tror mig kunna försäkra herrarne, att styrelsen hädanefter, om det skulle komma i fråga, att betalning till arbetarne icke skulle utgå ordentligt, skall söka att på allt sätt skydda arbetarne.

Jag yrkar, herr talman, fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sjö: Herr talman! Då Borås—Alfvesta jernvägsstyrelse ingick till Kongl. Maj:t med anhållan om koncession på jernvägsföretaget, fäste Kongl. Maj:t för beviljandet häraf såsom vilkor, att jernvägen skulle vara färdig till afsyning före den 1 oktober 1901. Under arbetets fortgång kom man emellertid under fund med, att det icke var möjligt att få jernvägen fullbordad till denna tid, hvarför man under förlidet år ingick till Kongl. Maj:t med begäran om en förlängning af tiden för jernvägens fullbordande till den 1 oktober 1902. Det är emellertid icke godt för styrelsen att komma med en ansökan att få denna tid ytterligare förlängd, utan därför måste den försöka anlita alla sätt, som för densamma äro möjliga för att anskaffa medel, så att arbetet kan bli färdigt i rätt tid. Detta är ett af skälen, hvarför jag anser, att Riksdagen nu bör bifalla det af Kongl. Maj:t begärda lånebeloppet.

Nu har en ärad statsutskottsledamot på dalabanken sagt, att saken kan anstå till nästa år, då jernvägen kunde få lån ur femårsfonden, som då kunde ökas till något större belopp, 10 millioner kronor eller kanske ännu mera. Men jag hemställer till litet hvar af herrarne: hvad har detta bolag, som har skyldighet att fullborda jernvägen till den 1 oktober 1902, för nytta af ett sådant lån? Ett lån ur en fond, som skulle anslås af nästa Riksdag, skulle ju utgå först år 1902. Nej, bolaget behöfver detta lån redan under år 1901, och därför är det väl alldeles tydligt, att det icke kan blifva hjälpt med, att vi nu endast lägga händerna i kors genom att söka lånet.

Den ärade ledamoten på dalabanken omnämnde också, att i min reservation anföres, hurusom icke mindre än sex landshöfdingar intresserat sig för företaget, men det ansåg han icke vara anmärkningsvärdt, då det fans aderton landshöfdingar, som icke varit med om detsamma. Ja, hvad den saken angår, får jag säga, att jag icke trodde, att han skulle på detta sätt vilja ironisera frågan. De sex eller de aderton landshöfdingarne må nu betyda huru mycket eller huru litet man vill; de kanske i allt fall betyda lika mycket som han, då han talar om vigten af de skäl, som han anfört emot förslaget. Ja, jag vill icke yttra något vidare härom, än att de hafva haft en öppen blick för detta, som mig synes, stora orts- och statsintresse. En landshöfding vet nog hvad han bör göra för det län, för hvilket han står i spetsen, och hans pligt bjuder honom nog att söka på

*Ang. låne-
understöd för
anläggning af
en jernväg
från Borås till
Alfvesta.
(Forts.)*

Ang. läne-
understöda för
anläggning af
en jernväg
rån Borås till
Alfvesta.
(Forts.)

sätt och vis skaffa länet de kommunikationer, som kunna vara gagneliga för länet. Jag tror också, att såväl länens invånare, der jernvägen går fram, som andra böra med tacksamhet erkänna sådant.

Vidare yttrade talaren, att aktiekapitalet, som tecknats, icke motsvarar hvad andra jernvägsföretag få prestera, när de skola få lån ur 5-års-länefonden. Ja, hvad detta angår, kunna herrarne ju gå till de beräkningar, som verkstälts af Kongl. Maj:t i den föreliggande kongl. propositionen, och den räknemetod, som Kongl. Maj:t och regeringen deri uppgjort. Jag tror verkligen, att om också Kongl. Maj:t icke kan räkna alldeles så bra som herr Daniel Persson i Tällberg, man väl i allt fall får något så när lita på Kongl. Maj:ts beräkningar i detta hänseende. På grund af hvad jag sålunda anført hoppas jag, att kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets nämnda hemställan bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 64 ja, men 129 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Å föredragningslistan fans härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 60, i anledning af gjorda framställningar om anslag dels för undersökningar af mindre hamnar m. m., dels ock för undersökningar af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Kongl. Maj:t hade i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att, till bestridande af kostnaderna för undersökning samt upprättande af planer och kostnadsförslag dels för om- eller nybyggnad af Göta kanal, Svea kanal mellan Mälaren och Venern, Hjelmare kanal, segelleden genom Mälaren från Hjelmare kanals mynning till Stockholm samt Södertelje och Strömsholms kanaler, dels ock för reglering af vattenståndet i Venern, bevilja ett anslag af 173,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 44,000 kronor.

Ang. undersökning af åtskilda kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.

I sammanhang härmed hade utskottet haft att behandla en inom Andra Kammaren af herr *K. Almqvist* väckt motion, n:o 52, deruti föreslagits, att Riksdagen måtte besluta:

1) att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i sammanhang med den föreslagna undersökningen af ombyggnad af segelleden genom Mälaren låta verkställa undersökning samt upprätta plan och kostnadsförslag för en reglering af Mälarens vattenstånd i syfte att hålla vattnet i nämnda sjö så vidt möjligt i en konstant nivå, närmast öfverensstämmande med nuvarande medelvattenstånd; samt

2) att för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

Utskottet hemställde:

a) att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, till bestridande af kostnaden för undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i Venern, må på extra stat för år 1901 anvisa 15,000 kronor; samt

b) att herr Almqvists ofvan omförmälda motion icke må af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets under *mom. a* gjorda hemställan blifvit föredragen, yttrade

Herr Österberg: Herr talman, mina herrar! Vi hafva här dels under förmiddagen, dels ock under eftermiddagen haft tillfälle att höra, hvilka utomordentliga fördelar som äro förenade med anläggandet af kommunikationsleder. Och ingen vill heller gerna bestrida det förhållandet, att en god kommunikationsled är en den viktigaste förutsättning icke blott för jordbruket, utan

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts)

äfvén för industrien och handeln eller i allmänhet för all ekonomisk verksamhet. Men under det vi byggt och arbetat på jernvägar samt anlagt sådana i landets skilda trakter, har man, snart sagdt, glömt af en annan vigtig kommunikationsled, en af de vigtigaste man gerna kan tänka sig, nemligen vattenvägen. Vattenvägen är trots allt tillika en af de billigaste kommunikationslederna. På densamma kan man framföra tungt och skrymmande gods till ett pris, som i mångt och mycket understiger det pris, som betingas för jernvägsfrakten.

Här har nu Kongl. Maj:t föreslagit, att man skulle låta utröna möjligheten att anlägga en ny kanal från Uddevalla öfver Venersborg, Venern, Hjelmaren och Mälaren, hvarigenom man skulle åstadkomma en billig, ett vidsträckt område omfattande vattenväg, på hvilken skulle kunna framföras tungt och skrymmande gods, och på sådant sätt möjliggöra, att de omkring Venern, Hjelmaren och Mälaren belägna, vidsträckta byggderna skulle erhålla en billig kommunikationsled. De skäl, som Kongl. Maj:t anfört för sin framställning i föreliggande fråga, att Riksdagen skulle för fyra år anvisa ett belopp af 173,000 kronor och deraf 44,000 kronor för nästa år, synas mig vara sådana, att Riksdagen bör kunna med godt hjerta och öppen hand ställa nämnda belopp till Kongl. Maj:ts förfogande.

Jag är af den uppfattningen, att man i detta fall bör göra allt hvad göras kan för att få den ifrågasatta nya vattenvägen grundligt undersökt och sålunda få utrönt, huruvida de omkring Venern, Hjelmaren och Mälaren belägna hamnarne kunna trafikerar af så djupgående fartyg, som man här tänkt sig, eller fartyg, som ligga fem å sex meter djupt. Det är sjelfkart, att, om man kunde realisera denna tanke, man med en dylik kanalleds inrättande skulle hafva nått ett utomordentligt resultat, ett resultat, som enligt mitt förmenande skulle fullt uppväga de på kanalleden nedlagda kostnaderna. Ty herrarne torde uppmärksamma, att denna kommunikationsled, derest den komme till stånd, skulle beröra ett område af, såsom i den kongl. propositionen framhållits, icke mindre än fem tusen kilometers längd. Man må tänka på, hvilket ofantligt strandområde, som sålunda skulle komma att beröras af denna kommunikationsled. En jernväg, som drages fram genom en trakt, kan ju beröra vissa mer eller mindre betydelsefulla områden, men en kommunikationsled sådan som denna berör dock under alla förhållanden områden, som i betydenhet i hög grad öfverstiga dem, som en jernväg kan beröra. En sådan kommunikationsled måste då vara att föredraga, och detta äfven ur den synpunkten, att en vattenväg är mycket billigare än en jernväg, åtminstone med afseende på underhållskostnaden.

Statsutskottet, som haft sig förelagdt att behandla förevarande fråga, säger också, att "frågan om en utvidgning och

förbättring af de inre vattenvägarna i vårt land är otvifvelaktigt af den betydelse, att det måste anses önskvärdt, att genom statens försorg åtgärder vidtagas för vinnande af den närmare utredning, som erfordras för att kunna bedöma, i hvad mån viktigare företag för berörda ändamål lämpligen böra komma till utförande.“ Men sedan utskottet sagt detta, så finner utskottet, att man, på grund deraf, att vissa undersökningar förut företagits af åtskilliga hamnområden vid Venersborg, Göteborg och Uddevalla samt en undersökning skett rörande ombyggnad af Trollhätte kanal, tills vidare bör stanna vid en utredning angående Venerns vattenstånd. “På grund häraf“, säger utskottet, “synes det utskottet lämpligast, att, först efter det fullständig utredning angående ombyggnad af Trollhätte kanal blifvit framlagd, beslut fattas om verkställande af undersökningar rörande andra kanal- och segelleder.“

*Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)*

Man synes sålunda hafva kommit till den åsigten inom utskottet, att man bör först undersöka Venerns vattenregleringsförhållanden, för att, sedan detta skett, man skall få frågan om Trollhätte kanals ombyggnad dermed fullt juste och klar. Men, frågar jag, är det icke klokare och riktigare, att man försöker få alla de med dessa förhållanden sammanhängande frågor fullt klara och utredda, icke blott med afseende på Trollhätte kanals ombyggnad, utan äfven med afseende på huruvida det är möjligt att åstadkomma den s. k. Svea kanal. Skulle det efter företagen noggrann undersökning af de här ifrågavarande sjöarne, hamnarne och farlederna i öfrigt visa sig, att sistnämnda kanal skulle kunna byggas för ett icke alltför orimligt belopp, kunde det af en grundlig utredning framgå, att de fartyg, som komme att befara den blifvande kanalen, skulle kunna påräkna erforderlig gods- och passageraretrafik, och att kanalen sålunda blefve af sådan ekonomisk beskaffenhet, att den fullt ut kunde bära sig, så är det ju gifvet, att man då bättre, än om man icke vet detta, skulle kunna bedöma, huruvida det är lämpligt att ombygga Trollhätte kanal eller icke. Jag menar, att man bör hafva hela det med kanalbyggandet sammanhängande materialet i sin hand för att kunna bedöma, huru man för framtiden skall ställa sig med afseende på kanalbyggandet.

Jag ber äfven att få framhålla, att denna kanalbyggnad, om den kunde utföras, skulle få en stor betydelse också ur rent militärisk synpunkt. Herrarne torde observera, att, om man kan bygga Svea kanal med ett djup af t. ex. sex meter och efter denna djuplek erforderlig bredd, det blefve möjliggjordt att föra vår flotta från Östersjön till Vesterhafvet en inre väg. Dermed har man möjliggjort för denna flotta att, oberoende af den yttre vägen, som alltid under ofreds dagar är synnerligen farlig, kunna från Östersjön gå ut i Vesterhafvet för att der, om så erfordras, möta en fiende. Äfven en annan möjlig-

Ang. undersök-
ning af åtskil-
liga kanal- och
segelleder m. m.
i mellersta
Sverige.
(Forts.)

het förtjenar härvid tagas i betraktande, nemligen att, derest ifrågavarande kanal komme till stånd, vårt broderland Norge kunde tänkas under vissa förhållanden med sin flotta assistera vår flotta i Östersjön. Man må betänka, hvilken utomordentlig fördel i marint afseende ett dylikt förhållande vore för vårt land. Jag är öfvertygad, att kostnaderna för Svea kanal ensamt för detta ändamål skulle vara en väl använd penning. Tager man derutöfver hänsyn till de betydande ekonomiska och kommersiella intressen, som skulle främjas genom inrättandet af en dylik kanal — derest den, såsom jag förut betonat, kan komma till stånd för rimligt pris — är det sjelfklart, att, för att få denna fråga utredd och alla dithörande omständigheter fullt konstaterade, ett belopp af 173,000 kronor, fördeladt på 4 år, är en mycket liten penning. Jag har därför tagit till ordet för att på det varmaste få förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition i föreliggande fråga, och ber jag, herr talman, att dertill få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Helgesta, *Eriksson* i Bäck och *Spangenberg*.

Herr *Almqvist*: Jag skall, herr talman, tillåta mig hemställa, att äfven mom. b) af denna punkt måtte föredragas, på det diskussionen må kunna röra sig om så väl mom. a) som mom. b), ehuru naturligen sedermera beslut kommer att fattas angående hvarje punkt särskildt.

Sedan kammaren bifallit denna herr *Almqvists* hemställan samt mom. b) jemväl blifvit uppläst, lemnades åter ordet till

Herr *Almqvist*, som nu anförde: Herr talman! Då statsutskottet icke funnit skäl att förorda bifall till min motion, är det kanske öfverflödigt att nu yttra något om densamma. Men det finnes emellertid ett par omständigheter, som göra, att jag anser det varit synnerligen godt, om Riksdagen redan nu kunnat fatta beslut i syfte att få till stånd en reglering af Mälarens vattenstånd, och anser jag mig därför skyldig att nu fästa kammarens uppmärksamhet härpå.

Som herrarne veta, har Mälaren sitt utlopp genom Norrström. Det är ock för alla bekant, att Helgeandsholmens stränder för närvarande hålla på att ordnas, äfvensom att en bro i Drottninggatans förlängning inom den närmaste framtiden kommer att byggas. Men deremot torde det ej vara så allmänt känt, att det i holmens nordvestra del befintliga hörnet, som utspringer i strömmen till en bredd af cirka 17 meter, kommer att till sin hufvudsakliga form bibehållas oförändradt. Nu behöfver man väl icke vara fackman för att inse, att den

omständigheten, att detta hörn kommer att fortfarande bibehålla sin form, äfvensom det förhållande, att vid brons byggande ingen hänsyn kommer att tagas till, att i framtiden en regleringsdam vid eller under densamma kan blifva behöflig, komma att verka i hög grad försvårande, om man der i framtiden vill anlägga en sådan dam.

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

Nu säger statsutskottet, att, som det kongl. förslaget ej kan förordas, naturligen ej heller den enskilde motionärens förslag kan vinna gehör. Men statsutskottet har — jag vill betona det — ej velat, kanske ej kunnat anföra ett enda *sakligt* skäl för afslag å min motion. Jag ser i denna omständighet en uppfordran att till följande år återkomma med förslaget och då med hopp om bättre framgång.

Men det finnes ju äfven en annan möjlighet att lösa denna fråga, och det är, att Kongl. Maj:t sjelf kan finna sig föranlåten att inkomma med förslag i samma riktning. Det torde väl ej kunna förnekas, att en brist i det föreliggande kongl. förslaget, som afser Svea kanals byggande och fördjupning af Mälarens segelleder, är den omständigheten, att denna undersökning ej skulle befatta sig med den — man kan väl säga — på dagordningen stående frågan om en ny segelleds upptagande mellan Saltsjön och Mälaren. Gifvet är, att den betydelse, denna Svea kanal komme att få, till stor del skulle bero på, att de från Östersjön ankommande stora ångarne skulle kunna direkt inkomma i Mälaren genom någon annan farled än den nuvarande och sedan fortsätta till de inre delarne af landet på den omnämnda vattenvägen. Jag tillåter mig därför att till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet rigta en vördsam hemställan, huruvida icke Kongl. Maj:t vid föreliggande förslags snara återupptagande skulle finna lämpligt och nyttigt att äfven upptaga sistnämnda förslag; och att då äfven frågan om reglering af Mälarens vattenstånd skall tagas i betraktande, faller väl nästan af sig sjelf.

Jag tillåter mig slutligen uttala den förhoppningen, att på hvad sätt än den i min motion berörda frågan må finna sin lösning, vare sig genom Kongl. Maj:ts eller enskild motionärs initiativ, vi Mälar-strandegare icke alltför länge må få vänta på en lycklig lösning af denna fråga, hvarpå vi nu väntat flera tiotal år.

Som saken nu ligger, då jag har ett enhälligt statsutskott emot mig, skall jag, herr talman, ej framställa något yrkande.

Häruti instämde herr *Olsson* i Frösvi.

Herr *Hammarström*: Jag kunde inskränka mig till att instämma med den föregående talaren, men jag skall dock tillägga några ord. Jag kan ej annat än beklaga, att statsutskottet icke behagat fästa mer afseende vid herr *Almqvists*

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

motion. Ty Mälarens vattenståndsförhållanden äro för närvarande af den beskaffenhet, att staten ovilkorligen, och det ganska snart, måste ingripa för att göra något dervid. Årligen ser man stora fält öfversvämmas af vatten; och då staten är en mycket stor strandegare på vissa håll vid denna sjö, synes det, som om det borde vara staten angeläget att vidtaga åtgärder för undanrödjandet af dessa missförhållanden, som årligen bereda strandegarne stora förluster.

Det är nemligen så, att vid den öfre delen af Mälaren — den innersta fjärden, Galten — är staten den allra största strandegaren, och på senare tider har försiggått en mycket skarp strid mellan domänstyrelsen och de strandegare, som arrendera statens mark der uppe — emellan Kungsör och Köping — der staten är nästan ensam strandegare på öfver 1 nymil; der går om vårarna vattnet nästan oupphörligen öfver.

Ehuru nu, enligt hvad tidningarna för några dagar sedan haft att förmåla, slusskontoret här i Stockholm yttrat, att ingen fara i år föreläge för att Mälaren skulle stiga för högt, så visade det sig dock några få dagar derefter, att Mälaren började stiga så, att den kanske kommer att öfversvämma de lågt liggande delarna af Stockholms stad, särskildt de lägre torgen. Enligt mitt förmenande är det således en mycket viktig sak, att staten snart ingriper här, och det vore väl ej alldeles omöjligt, att man lösbröte herr Almqvists motion från det stora förslaget om ny sjötrafikled genom landet. Jag instämmer därför till alla delar med honom i hans önskan, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet måtte egna denna fråga all den uppmärksamhet, som den så väl förtjenar.

I det läge, som frågan nu befinner sig, anser jag mig icke böra göra något yrkande, utan har blott velat göra detta uttalande.

Herr Kempe: Herr talman, mina herrar! I likhet med åtskilliga andra representanter från Vestmanland har jag undertecknat den motion, hvilken framburits af herr Almqvist. Jag vill icke uppehålla tiden med att utveckla skälen härför, enär förslaget icke lär hafva någon utsigt att denna gång gå igenom; men jag vill instämma med herrar Almqvist och Hammarström i deras uttalanden om vår tillförsigt till att herr statsrådet och chefen för civildepartementet å nyo tager denna fråga i noga öfvervägande, ty den är af synnerlig vikt och betydelse för alla strandegarne vid Mälaren.

Herr Lindblad: Herr talman! Då utskottet varit enigt i sin hemställan, kan det naturligtvis icke falla mig in att söka yrka på något annat beslut än det, som utskottet föreslagit. Men jag vill i anslutning till de här förut framkomna

yttrandena motivera min åsigt, att det vore bra, om man med det snaraste, och helst till nästa riksdag, kunde från regeringen förvänta en ny framställning i ämnet, särskildt i de delar, som kunna hafva utsigt att framför andra vinna Riksdagens bifall.

De närmast föregående trenne talarne hafva berört frågan om reglering af Mälarens vattenstånd. Detta står i samband med åtskilliga andra förslag, som jag nu vill något beröra. Jag anser nemligen, att det är af vigt i så stora frågor, att man icke tager för mycket på en gång, utan att man rigtar sin uppmärksamhet först på de delar, hvilka kunna vara af den största betydelsen. Jag vet nu icke, hvilka skäl, som särskildt framhållits i utskottet, och hvilka uttalanden i öfrigt, som der må hafva blifvit gjorda; jag har emellertid ansett mig böra på annat håll skaffa mig åtskilliga upplysningar och vägledande omdömen i denna fråga. Dervid har jag funnit, att det i detta vidtomfattande förslag torde vara två frågor, som icke gerna borde komma i åtanke att, åtminstone *för närvarande*, underkastas någon utförligare undersökning.

Dit räknar jag först frågan om en ombyggnad af Strömsholms kanal. Denna är i sitt nuvarande skick en affär, som bär sig och nöjaktigt förräntar de länta medel — delvis statsmedel — hvilka ännu finnas obetalta. Att icke någon ombyggnad af denna kanal nu kan komma i fråga, tror jag visas deraf, att trakten deromkring korsas af enskilda jernvägar, som mycket skarpt konkurrera med kanalen och, genom att under seglationstiden nedsätta fraktafgifterna, veta att dominera frakttillgången. Under vintertiden åter igen, då kanalen är frusen, återtaga jernvägarna den ursprungliga frakttariffen och taga dermed skadan igen. Som sagdt, jag anser, att denna ombyggnadsfråga icke bör nu upptagas, utan tills vidare få hvila, helst då kanalen just som den är har möjlighet att kunna förränta de i detta företag insatta pengar.

Likaledes förhåller det sig med Svea kanal. Det föreligger beträffande detta kanalprojekt en redan gjord förundersökning genom en framstående kanalbyggare, och man torde deri hafva tillräcklig ledning för frågans rätta bedömande. Att det är en fråga, som kräfver mycket pengar och som icke under den närmaste framtiden bör komma i åtanke till utförande, det tror jag fullt säkert. Det har emellertid gladt mig att höra en kamrat på sörmlandsbanken, herr Österberg, uttala sig till förmån för frågan från strategisk synpunkt; det visar ett varmt försvarsintresse. Och ett sådant intresse torde också vara enda anledningen, hvarför staten skulle offra någon större summa för att kunna framkalla ett så stort företag.

Hvarför nu utskottet endast tagit sig an regleringen af Venerns vattenstånd, förstår jag egentligen icke, om det icke är med afseende på vattenkraften i Trollhättefallen och dess

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

exploatering. Men det torde vara för herrarna bekant, att eganderätten till denna vattenkraft är föremål för process och för närvarande beror på Kongl. Maj:ts dom. Det synes mig, som om detta möjligen borde hafva varit en anledning att först afvakta utgången af detta domslut, innan man bestämmer sig för att bringa de ännu återstående undersökningarne till ett slut. Ty det kan ju hända, att, med anledning af innehållet af Kongl. Maj:ts blifvande dom, undersökning i vissa andra afseenden kan komma att befinnas nödvändig.

Jag vill emellertid förorda de delar af de ifrågavarande kanaliseringsförslagen, som kunna vara på en gång mindre omfattande och dock afsevärda. Vi kunna då först fästa oss vid projektet om en kanal mellan Norrköping och Norsholm, hvilket är en mycket viktig fråga både för Norrköpings sjöfart och för dess industri, emedan man först derigenom kan blifva i tillfälle att på fullständigaste sätt tillgodogöra sig vattenkraften i Motala ström. Denna fråga förtjenar därför att snarligen blifva föremål för undersökning.

Vidare hafva vi en kanal, som är liten, men icke desto mindre af stor vikt och betydelse, nemligen Södertelje kanal. Om herrarna se på sid. 5 i utskottsbetänkandet, så ses deraf, att denna kanal är den minsta af våra kanaler, och den borde således icke behöfva representera någon så synnerligen stor kostnadssumma. Men den kan väsentligen utvidgas och förbättras, och det har här förut påpekats, att det skulle i strategiskt hänseende vara af synnerlig vikt att för flottan få en dubbel utväg från Stockholm, något, som skulle kunna här åstadkommas med jmförelsevis små medel. Det är denna synpunkt, som jag särskildt vill påpeka, i synnerhet som denna fråga derjemte står i samband med regleringen af Mälarens vattenstånd. Och att denna fråga egentligen icke kan längre uppskjutas, det har min länskamrat, herr Almqvist, påvisat genom att redogöra för de brobyggnadsarbeten, som äro tillämnade i Norrström i samband med det riksbygge, som der bedrifves. Frågan står tillika i samband med en annan fråga, nemligen rörande ombyggnad af Stockholms sluss äfvensom med ett dermed förbundet projekt till kanalisering af Hammarby sjö. Alla dessa frågor böra undersökas i ett sammanhang, och jag tror, att man skulle vinna rätt mycket på att ställa så till, att undersökningen såväl angående en kanal genom Hammarby sjö som rörande utvidgning af Södertelje kanal verkställdes genom statens försorg.

Då jag nu ingalunda kan gilla, hvad af statsutskottet ytt-rats i dess motivering, då det säger, att det synes utskottet "lämpligast att, först efter det fullständig utredning angående ombyggnad af Trollhätte kanal blifvit framlagd, beslut fattas om verkställande af undersökningar rörande andra kanal- och segel-

leder. Öfver hufvud torde någon olägenhet af ett sådant uppskof med undersökningarna icke vara att vänta⁴; då jag härjemte anser, att det just i närvarande tid, då man af brist på arbetsfolk icke har tillfälle att verkställa några flera större allmänna arbeten, är af dess mera vigt att passa på och göra erforderliga utredningar af frågor, för att sedermera i en kommande tid, derunder måhända arbetsbrist förestår, och väsentligen billigare arbetspris kunna förväntas, hafva dessa undersökningar undangjorda, så att utförandet af arbetena kan taga sin början: då så är, har jag härmed velat till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rigta en vördsam vädjan att redan under den allra närmaste framtiden taga denna fråga före och till Riksdagen återkomma med förslag i de delar, hvilka förtjena särskildt beaktande.

Ang. undersökning af åtskil-
liga kanal- och
segelleder m. m.
i mellersta
Sverige.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Det af Kongl. Maj:t på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens initiativ för Riksdagen framlagda förslaget om beviljande af anslag för att i tid föranstalta undersökning af våra kanal- och segelleder i syfte att vi, när rätta tidpunkten är inne, må stå rustade att bättre, än nu sker, tillgodogöra oss våra vattenkommunikationer, hvilka under senare tiden verkligen varit något förbisedda — detta förslag synes mig innebära en fråga af synnerligen stor vigt, en framtidstanke af verkligt stor innebörd. Jag kan därför icke vara annat än tacksam för det understöd, som från flere talares sida lemnats åt detta förslag. I följd af detta understöd hade man ock haft skäl att vänta sig, att det begärda anslaget redan nu skulle beviljas, så att man så snart som möjligt kunde få påbörja de nyssnämnda undersökningarna. Men då — såsom också blifvit å andra sidan här framhållet — statsutskottet med sådan enhällighet intagit sin ståndpunkt i frågan, torde det väl ej vara mycken utsigt att vinna någon ändring. Jag kan därför nu endast uttala det, att jag är nöjd med den af statsutskottet gifna motiveringen, i så måtto, att denna motivering ställer sig välvillig mot den tanke, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts förslag, ehuru statsutskottet nu visserligen uttalar såsom sin åsigt, att de undersökningar, som redan påbörjats, först böra afslutas. Häraf, följer att regeringen, så snart denna undersökning är fullbordad, skall återkomma med sitt förslag, och jag hoppas, att detta då måtte i Riksdagen röna sådant understöd, att det blir en verklighet af denna tanke. Och jag är viss derom, att regeringen, när den å nyo framlägger ett förslag i ämnet, skall hafva tagit den noggrannaste hänsyn till de önskemål, som här uttalats utaf representanter för målarestäderna och Mälaren närmast kringliggande landsbygd.

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

Herr Persson i Arboga: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att få till protokollet taget, att, om tillfälle dertill varit mig beredt, äfven jag skulle hafva undertecknat den motion, som blifvit afgifven af herr Almquist med flera.

Jag hade dertill haft så mycket större skäl, som jag har äran representera en stad, hvilken mycket nära beröres af den fråga, som genom motionen blifvit dragen inför Riksdagens pröfning. Arboga stad idkar, som bekant, en ganska liflig sjöfart på Arbogaån och Mälaren. Genom de stora vexlingarne i Mälarens vattenstånd lider denna sjöfart mycket stort afbräck. Vid högvatten under våren öfversvämmas stora sträckor af mark efter Arbogaåns stränder, och här behöfver jag icke vidare utveckla, huru menligt ett sådant förhållande måste vara för sjöfarten och i huru hög grad denna måste försväras. Befälhafvarne på de ångare, som trafikera denna led, måste använda den yttersta omsorg och vaksamhet för att icke, snart sagdt, i hvarje ögonblick sätta sitt fartyg på grund.

Vid lågvatten under högsommaren och sensommaren inträder ett motsatt förhållande. Då uppgrundas Arbogaån så mycket, att det är omöjligt för större och mera djupgående fartyg att trafikera densamma, och de fartyg, som nu gå på detta farvatten, äro mycket ofta utsatta för att fastna på grund.

Detta är emellertid icke den enda och kanske ej heller den svåraste olägenhet, som Arbogaåns regelbundet återkommande öfversvämming om våren och dess allt för låga vattenstånd under sensommaren föra med sig. För landtbruket i de trakter, som ligga utefter ån, medföra nemligen dessa förhållanden synnerligen stora olägenheter. Stora sträckor af mark blifva under våren öfversvämmade och lida deraf mycket stor skada.

Här har redan påpekats, att äfven statsverket är intresserad i denna fråga. Det gäller icke blott om sjelfva mälarstranden, utan äfven om stränderna af Arbogaån, att staten utmed dem har mycket betydliga jordegendomar. Det synes mig därför vara mycket magtpåliggande, att regeringen i tid vidtager åtgärder för att få dessa olägenheter på möjligast bästa sätt afhjulpna.

Det har ju varit glädjande att höra från statsrådsbänken, att regeringen för sin del har behjertat frågans stora vikt och är villig att, sedan nödig utredning försiggått, komma fram med förnyadt förslag i ärendet.

Jag vill för min del icke yttra mig om möjligheten att — såsom en föregående talare förordat — utbryta regleringen af Mälarens vattenstånd från öfriga dermed i samband stående frågor, ty i likhet med herr Österberg tror äfven jag, att det är bäst, att frågan i hela sin omfattning blifve föremål för ytterligare utredning af regeringen.

Jag har således med mitt yttrande icke afsett något annat

än att instämma i de förhoppningar och önsknings, som uttalats af de föregående talare, som äro representanter för orter omkring Mälaren och dess tillflöden, Jag har intet yrkande att göra.

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts)

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Det torde efter det anförande, som vi nyss fått höra från statsrådsbanken, icke behöfva tilläggas något vidare i denna fråga. Men med anledning af ett yttrande af den förste talaren i diskussionen ber jag att gent emot honom få säga några ord. Han hyste den uppfattning, att det varit mest önskvärdt, att Riksdagen beslutat sig för att låta undersöka alla de kanaler eller segelleder, hvarom nu är fråga, i ett sammanhang, och han motiverade detta dermed, att man på det sättet bäst skulle komma under fund med, huru pass djupgående fartyg, som lämpade sig för trafik genom Trollhätte kanal och sjön Venern. Jag tror emellertid, att han dermed icke lyckats träffa den rätta utgångspunkten. För min del håller jag nemligen före, att det alldeles bestämdt vore bättre och att man skulle mera börja från rätt början, om man började med undersökning af Trollhätte kanal och af vattenståndet i Venern, och denna undersökning skulle då afse, huru pass djupa segellederna äro i Venern, ty utan att man vet det, är det fåfängt att söka komma vidare genom kanaler inom landet.

Utskottet har således enligt mitt förmenande valt en riktig utgångspunkt genom att utgå från hvad som bör vara början, nemligen regleringen af Trollhätte kanal och af vattenståndet i Venern, och jag är öfvertygad om, att derest icke detta faktiska förhållande förelegat, så hade icke herr statsrådet och chefen för civildepartementet låtit sig nöja med statsutskottets förslag, ty i allmänhet fordrar, såsom herrarne veta, civilministern rätt mycket, när det rör kommunikationerna. Men helt säkert har han insett, att statsutskottet i detta fall råkat få rätt — eller rättare sagdt *ha* rätt, ty att *få* rätt och att *ha* rätt är ju icke detsamma.

Till den ärade motionären herr Almqvist vill jag, när han förebrår statsutskottet att icke ha framlagt ett enda sakligt skäl för sitt afstyrkande af hans motion, göra en vördsam hemställan, om han tycker, att statsutskottet kan ha haft anledning att tillstyrka densamma, när icke Kongl. Maj:t i sitt förslag har upptagit någonting rörande regleringen af vattenståndet i Mälaren, utan endast ifrågasatt upprepning af segellederna derstädes. Statsutskottet har så mycket mer saknat anledning att gifva sig in på en sådan pröfning af motionärens förslag — och det skulle enligt mitt förmenande varit högst klandervärdt, om det gjort det och ensamt på deri anförda motiv byggt ett tillstyrkande af detsamma — utskottet har, säger jag, så mycket mer saknat anledning härtill, som vi allt för väl veta, att när frågan om reglering af Mälarens vattenstånd en gång på allvar kommer före, så bör Stockholms stad vara så intresserad deri, att Riksdagen icke bör uppkalla den frågan.

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige.
(Forts.)

Det kunde väl vara åtskilligt mera att säga i frågan, men jag vill icke längre upptaga tiden. Jag slutar med att återupprepa, hvad jag redan yttrat, att då herr statsrådet och chefen för civildepartementet låtit sig nöja med hvad utskottet tillstyrkt, så hoppas jag, att kammaren gör detsamma, och jag yrkar därför på dessa nu i korthet anförda grunder bifall till statsutskottets förslag.

Herr Elowson: Herr talman! Jag skulle vilja uttala som ett önskemål, att den förbindelse sjövägen genom en kanal mellan Mälaren, Hjelmaren och Venern, som nu blifvit bragt på tal af Kongl. Maj:t, måtte med det snaraste komma till stånd. För närvarande tror jag emellertid, att man kan nöja sig med den hemställan, som statsutskottet har gjort.

Jag skulle med afseende på den undersökning, som pågår och som väl snart är afslutad angående kanalen vid Trollhättan be att få fästa uppmärksamheten vid, att det är af allra största intresse för dem, som bo omkring Venern, att förbindelsen mellan denna sjö och hafvet blir af den beskaffenhet, att stora fartyg kunna komma upp till detta inhaf, som det här benämnas. Man har gjort försök att låta fartyg med den minst riskabla last, nemligen trälast, från Venern gå ut på hafvet till England, men man har funnit dessa företag temligen äfventyrliga. De ångbåtar, som härvid användts, har naturligtvis varit de största, som kunnat gå genom slussarne vid Trollhättan, men om det växt upp en storm på hafvet, så ha de varit ganska illa ute, de ha måst bida sin tid och söka skydd. Dessa resor hafva således på det hela taget varit ganska äfventyrliga.

Skulle oceanångare — om jag får begagna det uttrycket — kunna komma från hafvet in i Venern och derifrån föra last direkt till europeiska hamnar, så kan man lätt inse den ofantliga betydelse, som detta skulle medföra. Jag tror därför, att det är en riktig början, om man undersöker, huru pass stora dimensioner och djuplek man skall gifva åt en dylik förbindelse mellan Venern och hafvet. Om det nu bör blifva genom en ny kanal öfver Uddevalla eller genom en ombyggnad af Trollhätte kanal, är något, som närmare undersökningar få utvisa.

I detta sammanhang ber jag att få fästa uppmärksamheten vid, att Venerns stränder, som bekant, äro temligen låga, och då Venern svämmar öfver, lida strandegarne betydlig skada på sina åkrar. Skulle man därför genom en undersökning finna möjlighet att reglera vattenståndet, så att, när vattenståndet tenderar att blifva högt, man kunde påskynda utströmningen och tvärtom retardera den, när det visar sig tendens till lågvatten, så skulle dermed mycket vara vunnet. Strandegarne vid Venern skulle vara mycket belättna, om sjöns höjd kunde hållas inom vissa gränser, så att vattnets nivå icke stege så högt, ej heller sjönke så lågt, som nu understundom är fallet.

Nu har man i detta hänseende iakttagelser sedan lång tid tillbaka, och dessa kunna kanske bli af vigt för den undersökning, som enligt utskottets föreliggande utlåtande skulle anordnas för att man derigenom må komma till klarhet angående lämpligaste sättet att reglera vattenståndet i Venern.

Ang. undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige. (Forts.)

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Göthberg, Broström, Anderson* i *Hasselbol, Hultkrantz* och *Jansson* i Edsbäcken.

Vidare till anteckning förekom icke. Herr talmannen gaf propositioner på de under öfverläggningen framställda yrkanden; och biföll kammaren dervid utskottets hemställan.

§ 5.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag för en hamnanläggning vid Hanö fiskeläge i Mjellby socken af Blekinge län;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande af nya tjänster vid statens jernvägstrafik.

§ 6.

Till afgörande företogs häruppå statsutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt.

Ang. höjning i aflöningen för rissa banvakter.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 55, hade herr *E. G. Åkerlind* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att banvakter i 4:de distriktet måtte uppflyttas en löneklass högre än banvakterna vid de öfriga distrikten af statens jernvägar.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Åkerlinds förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Åkerlind: Då statsutskottet enhälligt afstyrkt min motion, är det naturligt, att jag har ytterst små utsigter, att den skall vinna Riksdagens bifall. Men om ock frågans öde för denna gång synes afgjord, ber jag likväl att få betona de

Ang. höjning i enligt mitt förmenande viktiga och berättigade skäl, som tala
 aflöningen för vissa banvakter. för min motion.

(Forts.)

Det lär väl icke kunna bestridas, att lifsförnödenheterna i öfre Norrland äro betydligt dyrare än i öfriga delar af vårt land. Jag vill anföra ett exempel. Då man betalar 8 å 9 öre för en liter mjölk i mellersta Sverige, får man betala ända till 15 å 16 öre för samma qvantum i Norrland på det område, der fjerde distriktet af statens jernvägar är förlagdt. Detta faktum synes till och med statsutskottet vilja erkänna, men anser, att det större antalet s. k. hushållsbiljetter, som tillfalla dessa banvakter, borde vara nog för att utjemna de befintliga ojemnheterna i detta afseende. Jag ber med afseende derå få erinra herrarne om, att för hushållsbiljetter får man icke bröd, och den, som skulle kunna tillgodogöra sig hushållsbiljetternas värde, skulle hafva nog riklig aflöning för att kunna inköpa ett större förråd af födoämnen på en gång, än hvad dessa banvakter kunna. De hafva naturligtvis icke större tillgångar, än att de måste i minsta möjliga poster köpa sina lifsförnödenheter från närmaste minuthandlare. Då bli de naturligtvis mycket dyrare.

Ett annat skäl, som talar för min motion, är, att de långa, kalla vintrarne i Norrland i hög grad försvåra banvakternas tjänstgöring der uppe. Herrarne inse lätt, att 14 timmars arbetstid i t. ex. 20 å 30° köld eller i rasande yrväder måste vara betydligt mer ansträngande än samma tids tjänstgöring i mildare klimat. Likaså fördyras helt naturligt klädseln för dessa banvakter, då de måste tjänstgöra under dessa särdeles ogynnsamma klimatiska förhållanden.

De banor, som äro förlagda i 4:de distriktet, genomlöpa, som herrarne veta, till största delen obrutna marker, skogs-, myr- och fjelltrakter. Med anledning deraf äro många banvakter hänvisade att bo midt i vildmarker, på 1 å 1 $\frac{1}{2}$ mils afstånd från närmaste by. Hvilka svårigheter detta skall medföra för de banvakter, som hafva barn i skolåldern, inses lätt, då de enligt exakta uppgifter få betala till och med 10 å 15 kronor i månaden för barnens inackordering i skolans närhet.

De skäl, som statsutskottet emellertid här har anfört för sitt afstyrkande af min motion, äro i hufvudsak, att, i händelse mitt förslag skulle vinna Riksdagens bifall, det skulle åstadkomma svåra rubbningar med hänsyn till den fastställda aflöningsskalan, rubbningar, om hvilkas omfång och följder utredning icke kunnat af utskottet förebringas; samt att den med motionen åsyftade förhöjning med en löneklass i arvodet för banvakterna i öfre Norrland skulle kunna utgöra hinder för en stundom önskvärd förflyttning af derstädes stationerad betjent. Med afseende å dessa skäl tillåter jag mig erinra herrarne om en omständighet, nemligen att jernvägsstyrelsen år 1897, då det nuvarande systemet antogs, begärde att få behålla de 12,000

kronor, som då redan i 4 år stått till dess förfogande, för förbättring af lönevilkoren för de norrländska banvakterna. Jernvägskomitén ansåg emellertid, att, i händelse denna princip skulle vinna fotfäste, den skulle framkalla anspråk på liknande förmåner ej blott från öfriga grupper af jernvägspersonalen, utan äfven från personalen inom andra statsförvaltningens grenar; den borde enligt komiténs mening så mycket mindre komma i tillämpning för jernvägspersonalen, som denna i sina hushållsbiljetter egde en möjlighet att åtminstone i någon mån förskaffa sig billigare födoämnen, hvilken ej förefunnes för personalen inom andra verk. Komitén afstyrkte alltså jernvägsstyrelsens hemställan med anförande af ungefär samma skäl som de, på grund af hvilka statsutskottet nu afstyrkt min motion. På detta komiténs uttalande svarar emellertid jernvägsstyrelsen i sitt utlåtande, att af hvad komitén anført till gendrivrivande af styrelsens förslag derom, att ett särskildt dyrortstillägg måtte under vissa förutsättningar kunna tilldelas ban- och stationsbetjeningen i Norrland, styrelsen icke blifvit öfvertygad om detta förslags olämplighet, hvarför styrelsen ansåge sig böra i underdånighet vidhålla detsamma.

Jag har anført detta uttalande af jernvägsstyrelsen just därför, att jag anser denna vara en auktoritet, som på grund af mera omfattansrik erfarenhet till äfventyrs lättare än utskottet kan bedöma, hvilka rubbningar o. s. v. kunde vara att befara genom ifrågavarande anordning; i all synnerhet då jernvägsstyrelsen redan under 4 års tid med 12,000 kronor pr år har haft att tillgodose behovet af löneförbättring åt öfre Norrlands banvakter. Hade jernvägsstyrelsen märkt, att detta skulle på något sätt förrycka eller menligt inverka på de rådande förhållandena, hade styrelsen naturligtvis ej velat behålla detta s. k. dyrortstillägg 1897.

Då jag emellertid tyckes vara temligen ensam om min uppfattning — åtminstone har det icke visat sig något annat hittills — angående den sak, som här är i fråga, torde väl, såsom jag sade, det icke vara stor utsigt att vinna ens denna kammaras bifall för min motion. Jag vill dock, på grund af hvad jag anført och emedan jag känner till någon del, hvilka behof som göra sig gällande för dessa hårdt ansträngde betjente, be herrarna besinna, att vi hafva en skyldighet äfven gent emot dessa, hvilka äro satta att vårda icke blott en stor nationalegendom, utan till och med hvad som icke kan med klingande mynt uppvägas.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföras, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till min motion.

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Nydal*, *Nordin* i Hamnerdal och *Jansson* i Edsbäcken.

Ang. höjning i
afhöningen för
vissa banvakter.
(Forts.)

Ang. höjning i
aflöningen för
vissa banvakter.

(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Banvakterna i Norrland hafva det för närvarande med afseende på aflöningsförhållanden något bättre än banvakterna i allmänhet. Så t. ex. hafva — såsom utskottet, sid. 14, framhållit — banvakter vid linierna norr om Storvik ett begynnelsearfvode af 540 kronor, som efter 9 år kan höjas till 660 kronor, under det öfriga banvakter, med ett begynnelsearfvode af 480 kronor, först efter 12 års tjenstgöring kunna uppnå nämnda maximum af 660 kronor. Dessutom hafva banvakterna i Norrland den förmånen, att de hafva något flere s. k. hushållsbiljetter än banvakterna i de öfriga delarna af riket. Men härmed har jag ingalunda sagt, att jag vill förneka, att lefnadskostnaderna kunna vara dyrare i Norrland än på många andra orter och platser i landet.

Emellertid vill jag påstå, att, om man vill afhjelpa detta missförhållande — som naturligtvis från banvakternas sida så anses — man dock icke får gå så till väga, som motionären föreslagit. Det är naturligtvis en stor oegentlighet att åstadkomma rubbningar i det sammanhang, hvori löneförmånerna för statens jernvägsbetjente stå till hvarandra enligt de nyss reglerade lönestaterna. Och skulle nu banvakterna i Norrland få högre lön, så följer deraf något annat, som motionären icke vidrört, nemligen en högre pension. Det är nemligen så, att lönen är grundläggande för pensionen, och pensionen utgår med, om jag mins rätt, 80% af lönen, plus hyresersättningen, der sådan utgår. Om således en banvakt, som till en början varit anställd i Norrland, sedan blir förflyttad till södra eller mellersta Sverige, så skulle han icke allenast på grund af sin tjenstgöring i Norrland vara berättigad till högre aflöning, sedan han flyttat derifrån, utan äfven till högre pension än banvakter i allmänhet. Detta är ett förhållande, som naturligtvis måste tagas i betraktande, innan man kan taga befattning med frågan på sådant sätt, att man går att tillstyrka ett förslag i det af motionären afgifna syfte.

För min del tror jag, att om man vill göra något för banvakterna i Norrland, bör det icke ske genom att ge dem högre kontant aflöning, emedan, som sagdt, deraf skulle följa, äfven vid förflyttning till annan ort, högre pension, hvilket jag anser vara högst oegentligt; utan vill man förbättra vilkoren särskildt för dessa banvakter i öfre Norrland, bör det ske genom att ge dem några naturaförmåner, som banvakterna i det öfriga landet icke ha.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets förslag och afslag å motionen.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Jag har bött omkring 20 år midt i det distrikt, som frågan här särskildt gäller; och jag ber att helt kort få säga, att jag tror, att denna motion verkligen har fog för sig.

Jag kan icke förstå, att, då det för några år sedan ansågs behöfligt att gifva banvakterna i öfre Norrland något större förmåner än de andra, detta förhållande nu skulle ha undergått förändring. Jag menar, att samma kraf göra sig gällande nu som då, och att man med samma fog borde söka gynna dem nu som förut. Det kalla klimatet der uppe fordrar ovilkorligen en klädedräkt, dyrare än den behöfver vara längre söderut; ofta måste man nyttja pelsverk för att skydda sig och de sina mot den bistra köld, som der under längre tid af året råder. Att lefnadskostnaderna i öfrigt äro dyra i Norrland, har förut framhållits.

Ang. höjning i
aflöningen för
vissa banvakter.

(Forts.)

Vidare är det att märka, att å de små täppor, som banvakterna pläga hafva kring sina stugor, kan här längre söderut drifvas litet jordbruk, men der uppe är detta å många, för att ej säga de flesta, ställen synnerligen svårt. I alla händelser är klimatet der sådant, att de ej kunna få ett enda fruktträd att växa på sin lilla täppa. Här söderut veta vi ju alla, att det kan vara af ganska stor fördel att ha en liten jordbit, på hvilken man kan plantera särskildt fruktträd, som ofta ge en ganska god afkastning. Detta är, som en hvar vet, omöjligt i öfre Norrland.

Hvad angår den siste ärade talarens invändning, att denna löneförhöjning skulle inverka på pensionen, så lärer väl, om också i följd deraf pensionen skulle ökas något, denna ökning ej blifva så synnerligen stor, att det kan vara någon risk för vare sig dem eller oss, om de tilldelas de få kronor, som det nu gäller. De behöfva nog få litet mera, än de nu hafva, dessa banvakter, för sitt ansträngande, magtpåliggande och ansvarsfulla arbete.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat uttala min avslutning till motionen, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Åkerlind: Med anledning af hvad den ärade ledamoten af statsutskottet yttrade, ber jag att få erinra, att de farhågor, man hyser för att jernvägsbetjentes lönesystem skulle förryckas genom särskilda förmåner för banvakterna i 4:de distriktet, väl kunna på sätt och vis vara grundade, men att enahanda farhågor kunna uppstå vid nu rådande system. Faktiskt ha ju banvakterna i öfre Norrland redan nu några, om än obetydliga, företräden. Om nu t. ex. en sådan banvakt flyttas till ett annat distrikt och dessa företräden då tagas ifrån honom, så blir ju äfven detta en förryckning.

Jag ber dessutom att få erinra herrarne, att banvakterna i Norrland eller åtminstone många af dem äro beröfvade fördelar, som banvakterna i södra och mellersta Sverige ha icke så litet

Ang. höjning i
aflöningen för
vissa banvakter.
(Forts.)

nytta af. Den förre ärade talaren nämnde särskildt om den lilla täppa å 6,000 qvadratfot, som är dem tilldelad. Det är en stor del banvakter uppe i Norrland, som sakna denna täppa, emedan de äro stationerade på fjällen eller i vildmarker eller myrmarker. Och denna lilla täppa, mina herrar, är icke utan sin betydelse för dem, som bo i bördigare eller mildare trakter och kunna på densamma odla ett betydligt förråd af lifsförnödenheter, både trädfrukter och rotfrukter.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Arhusiander: Herr talman! Jag ber endast att utan vidare få yrka bifall till föreliggande motion.

Öfverläggningen i detta ämne var härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag härå och bifall i stället till den i ämnet afgifna motionen, och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som med afslag å hvad statsutskottet hemställt i förvarande utlåtande n:o 63 bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 93 ja och 87 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 7.

Vidare föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm; och

samma utskotts memorial n:o 65, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 8.

Efter föredragning deruppå af bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i tullsatserna för vissa kopparfabrikat, yttrade

Herr Fredholm: Då jag i betänkandet låtit anteckna, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, har jag med anledning deraf begärt ordet endast för att tillkännagifva, att detta ärende i utskottet afgjordes med sådan skyndsamt, att både motionens behandling och protokollsjusteringen försiggick på mindre än 10 minuter, då jag råkade att ej vara närvarande. Af denna orsak har jag således icke kunnat delta i beslutet.

Hade jag varit närvarande, skulle jag hafva inom utskottet framhållit, att, om man icke vill göra någon ändring i tullsatserna, man åtminstone borde vidtaga den ändringen, att man gjorde yellowmetallen i tullhänseende likställd med andra kopparlegeringar. Det var vid 1894 års riksdag, som yellowmetallen fritogs från tull, och detta tillkom på den grund, att man ville bereda lättnad för fiskarebefolkningen i Bohuslän att kopparförhyda sina fartyg. Någon annan fördel af att denna metall är tullfri finnes icke, då skeppsvarf och verkstäder, som sysselsätta sig med fartygsförhydning, hafva utvägar att på annat sätt, enligt § 8 i tulltaxeunderrättelserna, frigöra sig från tullen. Om man nu jemför förenämnda ringa fördel, som är förenad med att hafva denna legering tullfri, med olägenheterna deraf, som bestå deruti, att det är ytterst svårt för tullpersonalen att kunna skilja på yellowmetall och andra kopparlegeringar, hvilket naturligtvis kan medföra den påföljd, att en hel del koppar- eller messingsplåtar genom att gå under denna benämning blifva tullfria, så vill det synas mig klart, att en ändring häri vore berättigad. Jag har emellertid icke kunnat göra denna mening gällande inom utskottet och har icke heller här något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion om restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn. Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 122, af herr H. Andersson i Vestra Nöbbelöf, hade föreslagits, att under vissa vilkor måtte åt idkare af qvarnrörelse vid utförsel af risgryn medgifvas restitution af den tull, som af honom blifvit

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn. (Forts.)

erlagd för en motsvarande quantitet från utlandet införd oskaladt ris eller s. k. paddy, under iakttagande, att 100 kilogram af sistnämnda vara skall anses lemna 60 kilogram gryn.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Anderssons ifrågasvarande motion, angående beviljande af restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

af herrar Fredholm och grefve Hamilton;

af herr Meyer, som hemställt, att Riksdagen ville besluta, att § 9 mom. 3 "i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör" måtte erhålla följande förändrade lydelse: Förutom den tullrestitution, hvarom här ofvan förmåles, medgifves ock åt idkare af qvarnrörelse vid utförsel sjöledes från tullplats af följande vid qvarnen framställda produkter, nemligen finsiktadt mjöl af hvete, råg eller korn samt gryn af hvete, korn och oskaladt ris eller s. k. paddy, restitution af den tull, som af honom blifvit erlagd för en motsvarande quantitet från utlandet införd omalen spanmål af samma slag, hvarvid iakttages, att 100 kilogram hvete anses lemna 75 kilogram mjöl, 100 kilogram råg eller korn 66²/₃ kilogram mjöl, 100 kilogram hvete eller korn 66²/₃ kilogram gryn, och 100 kilogram oskaladt ris eller s. k. paddy 65 kilogram gryn samt i öfrigt under villkor:

a) _____
_____";

af herr Persson i Rinkaby, hvilken på anförda skäl gjort enahanda hemställen som herr Meyer;

samt af herr Bromée i Billsta, som instämt i den af herr Persson i Rinkaby afgifna reservationen.

Sedan utskottets hemställen blifvit föredragen, anförde:

Herr Meyer: Det började på det sättet, att Riksdagen en gång satte tull på risgryn och rått ris. Detta hade nu den effekten, att en ny industri uppstod här i landet, nemligen risqvarnindustrien. Det anlades först en risqvarn och derpå ytterligare en, och så länge det stannade vid detta, var allt godt och väl, derför att dessa båda qvarnar icke kunde producera mera, än den inhemska konsumtionen kunde upptaga. Men så anlades det ytterligare en risqvarn, och den var, om jag icke är illa underrättad, ensam 3 gånger så stor som de båda andra

sammantagna, och detta hade till följd, att vi nu hafva en risgrynstillverkning, som är 4 gånger större än landet kan konsumera. Det är uppenbart, att vid sådant förhållande den största svårighet uppstår för risqvarnarna att blifva af med öfverskottet, i synnerhet som de vid export till utlandet icke kunna begagna sig af den andra idkare af qvarnrörelse tillerkända förmån af restitution af tullen för den utländska råvaran. Derför väckte nu den ärade motionären sitt förslag, som går ut på att medgifva dessa risqvarnar tullrestitution, så att de skola kunna exportera sitt öfverskott, och man kunde väl tycka att det var en rimlig begäran från motionärens sida. Men då ärendet kom till bevillningsutskottet, visade det sig, att det stötte på motstånd hos utskottets majoritet. Denna förklarade först och främst, att det icke tjenade något till, att de svenska risqvarnarna finge tullrestitution, emedan de icke kunde konkurrera med utlandet. Derpå invände vi, som stodo på motionärens sida, att i fall det komme att gå så, att de svenska risqvarnarna icke skulle kunna exportera något och sålunda icke begagna sig af rätten till tullrestitution, så gjorde det ju ingenting, om man införde en sådan bestämmelse som den föreslagna. Vidare anmärkte vi, att risqvarnegarne sjelfva förklarar, att de mycket väl skulle kunna med fördel exportera öfverskottet, i fall de finge tullrestitution, ett påstående som äfven bevisas deraf, att de danska risqvarnarna, som importera samma slags risgryn som de svenska och arbeta under liknande förhållanden, men hafva tullrestitution, med mycken fördel kunna afsätta sin vara till Tyskland och Ryssland och till och med till Amerika. Utskottet böjde sig emellertid icke för detta skäl, såsom man kan finna af utskottets betänkande.

Vidare anmärkte majoriteten emot motionen, dels att den utbytessiffran, som der föreslagits, skulle vara för låg och dels att man icke lämpligen kunde fastslå och fixera utbytessiffran, därför att den varierade, alltefter som en rislast bestode af större eller mindre quantiteter oskaladt ris. Den anmärkningen är fullkomligt riktig; man kan icke fastslå någon sådan siffra. Men därför hemställde också vi, som stodo på motionärens sida, att utskottet skulle föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, på hvilka vilkor restitution i detta fall skulle kunna bestämmas, ungefär i öfverensstämmelse med de vilkor, på hvilka restitution i Danmark beviljas. Derpå svarade utskottsmajoriteten nej, och det skäl, utskottet anförde för detta svar, var att det skulle vara inkonseqvent att i detta fall medgifva en skrifvelse. Ty utskottet har, såsom herrarne torde erinra sig, en gång förut i år afstyrkt ett skrifvelseförslag rörande restitution af tull å sammanmalen spanmål. Men dervid är att märka, att det icke var utskottsledamöterna från Andra Kammaren, som satte sig emot en sådan skrifvelse, utan

*Ang. restitution
af erlagd tull
via utförelse af
risgryn.
(Forts.)*

Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförsel af
risgryn.
(Forts.)

det var utskottsledamöterna från Första Kammaren, som satte sig deremot, och detta därför att de förklarade, att de ansågo, att endast vissa qvarnar skulle komma i åtnjutande af fördelarne af en sådan restitution, nemligen de qvarnar, som låge vid kusten. Dessa qvarnar skulle derigenom få så stor fördel framför qvarnarne inne i landet, att dessa senare icke skulle kunna konkurrera med dem utan blifva tvungna att upphöra, hvilket skulle lända till skada för jordbruket, som sålunda skulle mista dessa qvarnar som afnämare. Vidare anfördes det då, att man befarade att, om restitution beviljades, det skulle kunna hända, att qvarnegarne finge restitution äfven vid utförsel af mjöl, malet af svensk spanmål. Det fans alltså den gången skäl, hvarför utskottet icke kunde vara med om en skrifvelse. Men alla dessa skäl äro absolut icke giltiga nu. Då nu majoriteten i alla fall begagnar sig af detta skäl, att det skulle vara inkonsekvent, och på den grund afstyrker förslaget, så må man väl säga, att utskottet endast begagnar sig af ett svepskäl.

Nu gäller hela frågan, huruvida denna kammare icke skulle kunna vara villig att hjälpa denna risqvarnindustri, som i alla fall är en svensk industri, isynnerhet om man kan hjälpa den på det enkla sättet, att man låter den få tullrestitution, hvilket icke kan skada någon annan inhemsk näring eller öfver hufvud taget något annat intresse och alls icke något statsintresse. Det är sant, att, då majoriteten icke ville gå in på vårt erbjudande att vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, vi blefvo tvungna att framställa ett positivt förslag, nämligen det, som återfinnes i min och herr O. Persons reservationer, om hvilka jag i parentes vill säga, att det endast är motiveringen, som skiljer dem ifrån hvarandra, men yrkandena äro lika. Då vi icke kunde verkställa någon utredning sjelfva, fingo vi lof att fixera en utbytessiffra, och då satte vi den till 65 kilogram, därför att vi ansett, att staten med en sådan siffra skulle vara tryggad för att icke behöfva gifva större restitution till risqvarnegarne, än de rätteligen kunde göra anspråk på. Det är ju naturligtvis en svaghet i vårt förslag, att vi varit tvungna att komma med en fix utbytessiffra, då vi ju måste medgifva, att den siffran bör vara variabel. Men just derigenom att vi satt den så, som vi ansett vara tillräckligt för att skydda staten, hafva vi också trots, att denna kammare åtminstone skulle kunna gå in på att hjälpa risqvarnindustrien, på det sätt, vi föreslagit.

Det är äfven en annan omständighet, som jag — ehuru det visserligen icke är något skäl — dock i alla fall vill nämna. Då vi, som stannade i minoriteten inom utskottet, icke begärde mera än en utredning, anser jag att vi begärde så litet, att vi nemligen kunnat fordra så pass mycket tillmötesgående, att majoriteten skulle bifallit vår framställning.

Så skedde ju emellertid icke, och vid sådant förhållande tror jag, att det icke skulle skada, om utskottsmajoriteten finge göra den erfarenheten, att det icke alltid är klokt att helt stramt tillbakavisa rimliga framställningar från minoritetens sida. En sådan erfarenhet skulle majoriteten inom utskottet och dess hufvudmän i nu föreliggande fall få göra, derest denna kammare med en, jemväl för en gemensam votering tillräckligt stor majoritet, antager det af oss reservanter framställda förslag, ty då inträffar det, att Första Kammaren i stället för blott och bart den utredning, vid hvilken det helt säkert kommit att stanna, derest icke utskottsmajoriteten varit så fullständigt omedgörlig, får hålla till godo med den i detta fall mot all vana så impopulära tullrestitutionen. Huruvida en slik erfarenhet skulle komma att lända till nytta för framtiden, det är nu en sak för sig — men försöket göre't.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr Olsson i Sörnäs: Vid behandlingen af denna fråga inom bevillningsutskottet, röstade jag för den af herr Ola Persson med flere afgifna reservationen. Inom bevillningsutskottet tycktes egentligen icke råda synnerligen stor motvilja mot det nu ifrågasvarande förslaget, men Första-Kammar-ledamöterna kunde icke denna gång biträda detsamma, emedan utskottet förut under denna riksdag afslagit en nästan liknande fråga, nemligen rörande restitution af tull å rågmjöl. Detta har varit hufvudskälet, hvarför man icke inom utskottet velat vara med om förslaget. Emellertid vill jag för min del tillkännagifva, att jag nu kommer att rösta för den reservation, som blifvit afgifven af herr O. Persson med flere, hvilken sammanfaller med herr Meyers.

Herr Petri: Den nu föreliggande frågan, nemligen angående restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, är en mycket ömtålig fråga, ty det gäller här dels att skydda den industri, som uppstått på detta område på senaste tiden, dels att taga hänsyn dertill, att icke denna restitution blir en exportpremie, på hvilken statsverket gör förluster. Denna fråga är så mycket mera ömtålig, som den råvara, som det här är fråga om, nemligen riset, icke produceras inom landet, utan är en helt och hållet utländsk produkt, som hit måste importeras.

När denna fråga första gången behandlades inom utskottet, hade en sakkunnig person tillkallats, som uppgaf, att man vid förmalning af ris fick ungefär 60 procent hela gryn och 20 procent så kallad bruck eller brutna gryn, resten utgjordes af rismjöl och affall. Under sådana förhållanden kunde vi i utskottet icke gerna vara med om det af motionären framställda förslaget, att man skulle lemna en restitution af 60 procent, ty då skulle de brutna risgrynen, som hafva samma näringsvärde som hela gryn, blifva

*Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförel af
risgryn.
(Forts.)*

tullfritt införda. Utskottet har därför icke kunnat antaga den af motionären föreslagna siffran.

Å andra sidan har det ju varit svårt för utskottet att bestämma någon siffra. För min del tror jag till och med, att den i reservationerna föreslagna siffran, nemligen 65 procent, är för låg. Ty om man vid malning af 100 kilogram ris får 20 kilogram brutna gryn och beräknar deras värde till 50 procent af det å de hela grynen satta priset, tror jag likväl, att rendementet icke kan sättas högre än till 70 procent. Denna fråga är emellertid för icke-fackmannen mycket svår att bedöma. Dertill kommer, att råvaran, paddyn, inkommer i så olika kvaliteter, i det att den dels är oskalad, dels utan skal, och den förra ger mindre och den senare större rendement. Det är alltså många svårigheter, som möta vid bedömandet af denna fråga.

När denna fråga slutbehandlades inom utskottet, framställdes der, såsom den föregående talaren nämnde, ett förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, och jag förklarade mig då villig att vara med om ett dylikt förslag, men det lyckades icke få majoritet inom utskottet. Jag har därför för närvarande, då icke något sådant yrkande här nu har framställts, i det skick, som frågan nu föreligger, icke något annat yrkande att göra, än på bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Innan jag väckte min motion, gjorde jag mig ganska väl underrättad om de i sammanhang med den i motionen berörda frågan stående förhållandena. Redan i höstas blef jag anmodad att göra en utredning i ifrågavarande afseende, innan jag framkom med motionen. Jag vände mig då först till chefen för finansdepartementet för att inhemta hans mening rörande denna sak, och han förklarade, att sådan som ställningen vore, ansåge han det vara aldeles nödvändigt, att ett sådant förslag, som det af mig nu framställda, blefve väckt. Sedan vände jag mig till generaldirektören för tullstyrelsen, och han afgaf samma förklaring. Sådan som ställningen nu är, är det mycket svårt för egarne af risqvarnarne att drifva sin rörelse i någon vidare utsträckning. Dessutom sade han, att det för generaltullstyrelsen och Kongl. Maj:t medförde ett oerhördt besvär, att, när risqvarnarne vid export af risgryn begära tullrestitution, generaltullstyrelsen först skall företaga en utredning och frågan sedan skall gå till Kongl. Maj:t, för att restitution skall kunna beviljas. Derigenom uppstår mycken omgång, som är onödig.

De skäl, som bevillningsutskottet anfört för sitt afstyrkande af min motion, kan jag ej förstå. Utskottet säger, att en sakkunnig person lemnat den upplysningen, att man vid förmalning af ris får 60 procent hela gryn och 20 procent så kallade bruck eller brutna gryn. Jag skulle vilja veta, hvem den sakkunnige

personen är och huruvida han afgifvit sitt utlåtande under något ansvar. Jag ber att här få återropa ett officiellt intyg, lemnadt i vintras af en person från generaltullstyrelsen, hvilken var beordrad att taga reda på förhållandena vid risqvarnen i Göteborg, och jag anhåller att få detta intyg infördt i protokollet. Det lyder, som följer: "Den 29 januari 1900 verkställdes i under-teknades närvaro uti Göteborgs ris- och valsqvarn profmalning af nedannämnda qvantitet oskaladt ris eller paddy, för utrönande af de dervid erhållna olika förmalningsprodukterna. — Af det å aktiebolaget Göteborgs ris- & valsqvarns dervarande tullnederlag befintliga, med ångfartyget, 'City of Dublin', från Rangoon den 26 juni 1899 inkomna parti dylik vara uttogos 200 säckar så kallade Rangoonpaddy, som uppvägdas till netto 19,736 kilogram. — Sedan qvarnens alla silar, apparater och ledningar besigtigats och befunnits tomma, och några sidoledningar ej heller kunnat upptäckas, påsläpptes nämnda quantum råvara, som efter verkställd förmalning lemnade: Gryn, af olika slag, hela och krossade: 63,05 procent, netto 12,445 kilogram." Märk det, att det är 63,05 procent hela och krossade gryn. Jag vill i detta sammanhang fråga, hvarifrån den sakkunnige person, om hvilken utskottet talar, fått sina siffror. Jag ber vidare att få erinra derom, att detta papper varit tillgängligt i bevillningsutskottet, som därför borde haft anledning att lägga fram rigtiga bevis för sitt påstående. Vidare erhöi man vid förmalningen, enligt intyget: "Andra produkter: hvitt så kalladt fodermjöl: 5,16 procent, netto 1,019 kilogram; mörkt (gult till brunt) så kalladt fodermjöl: 20,89 procent, netto 4,122 kilogram; agnar: 6,74 procent, netto 1,330 kilogram; säckaffall: 0,14 procent, netto 28 kilogram; afdamnings- och förmalningsförlust: 4,02 procent, netto 792 kilogram. Summa 100 procent, 19,736 kilogram. Qvarnen" — heter det vidare — "som under hela tiden förmalningen pågick stod under särskild tullbevakning, arbetade medelst fyra förmalningsvalsar eller stenar, och undersöktes efter förmalningens slut, att alla qvarnens behållare, ledningar och apparater voro tomma. — Sålunda förekommet och utrönt, försäkras som ofvan: J. H. Lindqvist, öfverinspektor i kongl. tullverket". Jag tycker verkligen, att det är besynnerligt, att bevillningsutskottet kunnat komma till ett sådant resultat, som det har gjort, och att det icke underkastat sig den ringaste möda för att, när det har detta papper att tillgå, taga reda på, om de uppgifter, som det fått, äro sanning eller endast historier.

Ett annat skäl, som blifvit anfördt, är det, att det skulle vara inkonseqvent att antaga motionen, emedan ett liknande förslag förut i år blifvit af Riksdagen afslaget, nemligen i fråga om restitution af tullen å sammanmalet mjöl. Jag skall taga mig friheten att nämna alla de skäl, som bevillningsutskottet anförde mot det förslaget, så kunna herrarne sjelfva se, i hvad

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.
(Forts)

Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförel af
risgryn.
(Forts.)

mån de hafva tillämpning på det nu ifrågavarande förslaget. Utskottet säger: "Om än genom den föreslagna restitutionen af erlagd tullafgift vid utförel af sammanmalet rågmjöl någon fördel möjligen skulle kunna beredas den svenska qvarnindustrien, då den bedrifves på orter, hvarifrån utförel kan ega rum, anser sig dock utskottet med anledning af de olägenheter, som rubbningar i nu gällande tullagstiftning rörande spannmål kunna medföra, icke böra tillstyrka bifall till ifrågavarande förslag." Det var alltså den inhemska spannmålen, som det der gälde, men här är ju icke det ringaste fråga om den, och därför saknar det anförda skälet om inkonsequens allt stöd.

Nu kan det ju sägas, att det risfodermjöl, som blir öfver, när man förmaler ris, i någon mån skall kunna inverka till skada för den inhemska spannmålen. Så är dock icke förhållandet. Risfodermjölet kan nemligen icke användas till människoföda. Jag har här ett officiellt intyg af professor Mörner i Upsala — hvilket dock är för långt att läsa upp —, hvari han påpekar, att det ej kan användas till människoföda.

Vidare är det en annan sak, som jag anser hafva en mycket stor betydelse. Sådana förhållandena nu äro, kunna qvarnarne visserligen få restitution af tullen på det vilkor jag förut nämnt, att de nemligen för hvarje gång begära särskildt tillstånd dertill. Men Kongl. Maj:t och generaltullstyrelsen hafva bestämt, att på samma gång restitution meddelas skall också rismjölet utskeppas. Enligt min uppfattning är det dock till stor skada för våra landtbrukare, om vi skola vara tvungna att skiljas från detta värderika foderämne, som är till stort gagn och hjälp för många. Att, när rendementet är beräknadt till 64 procent, skicka ut 11 procent mjöl måste, det inse herrarne, vara till skada för landtbrukarne.

Nu ha reservanterna visserligen beräknat, att rendementet skulle blifva betydligt mycket större än hvad jag ansett det blifva, men sådana förhållandena nu äro, kan jag likväl biträda deras förslag. Det har sagts, att det är omöjligt att beräkna, huru stor produktionen skall blifva. Ja, det är nog sant, men vi måste dock tänka oss, att qvarnegarne icke taga in paddy, som innehåller mycket skal, för hvilka de ju måste betala tull utan att sedan kunna få någon restitution af densamma, de söka nog att under alla förhållanden få så god vara som möjligt. Reservanterna hafva bestämt rendementet 1,95 procent högre än hvad det af mig nyss åberopade officiella intyget utvisar vara verkliga förhållandet. Staten bör således icke kunna lida någon förlust, om reservanternas förslag blir antaget. Jag ber därför att få yrka bifall till detsamma.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Fredholm: Herr talman! Den näst siste talaren tycktes hålla före, att det icke vore skäl att uppmuntra denna industrigren, eftersom den icke hade till uppgift annat än att inom landet förädla en utländsk produkt. Denna mening är alldeles öfverensstämmande med utskottsmajoritetens uppfattning, som tog sig ett uttryck, som jag icke hört sedan gamla tider, då man lefde under frihandelsvänliga idéer.

I utskottet kallades nemligen den industrigren, som utgör föremål för detta betänkande, för en onaturlig näring. Om befogetheten af detta uttryck skall jag icke tvista, men visst och sant är, att det är protektionisterna sjelfva, som framkallat den qvarnindustri, som de nu kalla onaturlig. Den är ett protektionismens barn, ty den skulle aldrig ha kommit till stånd, om man icke åsatt risgryn en tull af 6,50 kronor och ris en tull af 3,70 kronor, hvilka tullsatser erbjuda en tillräckligt stor prisskilnad för att framkalla en qvarnindustri enkom för tillgodogörandet af tullskilnaden.

Har man nu en gång så gjort, bör man dock, enligt mitt förmenande, icke motarbeta den industri, som man skapat; man skall ju icke upprätta en industri för att, sedan den väl kommit till stånd, slå ihjel den.

Detta blir dock i föreliggande fall följden, om man icke vidtager några åtgärder till förhindrande deraf. Jag kan medgifva, att det är en ganska svår uppgift att i hvarje fall bestämma, huru stor en restitution af tullen bör vara, i synnerhet då, när såsom här råvaran, eller paddyn, är af sådan beskaffenhet, att den består af i mer eller mindre mån skaladt ris, hvilket gör, att vigten på det hela blir väsentligt olika, allt efter som skaladt ris deri ingår till större eller mindre grad. I alla händelser är det dock nödvändigt, att någon restitutionsåtgärd vidtages, för så vidt denna qvarnindustri skall kunna ega bestånd i konkurrens med utlandets. I Danmark och Hamburg åtnjuter man för de risgryn, som der utföras, en restitution, som står i ett visst förhållande till rendementet och vigten af den införda paddyn.

Nu säger utskottet, att det af fullt sakkunnig person fått den upplysningen, att paddyn skulle vid förmalningen lemna omkring 60 procent hela gryn. Inom den afdelning af utskottet, som behandlade denna fråga, är väl — såsom jag förmodar — denne sakkunnige person känd, så att man vet, huru stor tillit, som man kan skänka honom. Men inom utskottet fick man icke veta något derom, och man kunde därför icke bilda sig någon bestämd uppfattning angående tillförlitligheten af hans uppgifter. Deremot har jag tagit del af de uppgifter, som anfördes af den siste talaren, hvilka uppgifter äro styrkta af tullförvaltningen i Göteborg. Enligt dessa uppgå hela och krossade gryn tillsammans endast till 63,05 procent af hela den förmalda

*Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.
(Forts.)*

*Ang. restitution
af ertagad tull
vid utförsel af
risgryn.
(Forts)*

quantiteten. Man bör då kunna vara tillfreds, om man sätter utbytessiffran för hela gryn till 65 procent.

Visserligen har jag icke reserverat mig i den rigtningen, emedan jag anser, att man i sådana fall bör gå till väga med mycken stor försigtighet, och därför skulle jag helst hafva sett, om, såsom jag föreslog, Kongl. Maj:t fått utreda frågan om restitutionens storlek. När emellertid utskottet icke velat lyssna till detta mitt förslag, kan jag icke på den punkt, som frågan nu står, hysa samma uppfattning som den näst siste talaren, nemligen att det icke finnes något att göra. Ty det finnes något, som kan göras, och det är att taga reservanternas förslag om restitution, hvarigenom industrien beredes möjlighet att exportera. Skulle man nu i denna kammare antaga detta förslag, blir det ju sedan beroende på gemensam omröstning, om restitution skall medgifvas eller ej. I detta hänseende vill jag, i likhet med en föregående talare, framhålla önskvärdheten af att man borde söka komma ifrån det tryck, för hvilket man i tullfrågor är utsatt, derigenom att hvarje skrifvelse med begäran om utredning afslås. När man vill göra någonting, men är oviss om sättet, går hvarje sådant försök om intet derigenom, att Första Kammaren icke vill vara med om en utredning. Skulle man, utan att riskera afslag i Första Kammaren, kunna få en skrifvelse, såsom herr Petri föreslagit, till stånd, skulle jag för min del icke hafva några synnerliga betänkligheter mot att tillgripa en sådan utväg. Men jag tror ej derpå, och därför ansluter jag mig till reservationen om bestämmandet af restitution.

Skulle den angifna utbytesprocenten vara något mindre lämplig, så är jag likväl, i olikhet med herr Petri, öfvertygad derom, att den icke är för liten, ty jag tror icke, att man i utbyte får 70 procent hela risgryn. Det kan till och med hända, att den restitutionssiffran, som nu är begärd, är olämplig snarare ur qvarnindustriens synpunkt, såsom för hög. Och få qvarnegarne icke den restitution, som de behöfva, och som är i enlighet med det verkliga utbytet, sättas de i sämre läge än de danska qvarnegarne vid försäljning på utlandet. En ringa skilnad kan måhända göra det omöjligt för dem att utan förlust afsätta någonting till utlandet. Skulle siffran verkligen visa sig vara för hög, lära de nog komma in till Riksdagen med begäran om ändring och förebringa då säkert den bevisning därför, som är möjlig att åstadkomma. Skulle siffran deremot kunna sättas högre — hvilket jag icke tror — är risken för statsverket icke synnerligen stor, ty det är nog de, som hålla ögonen öppna härför.

Det är af dessa nu angifna skäl, som jag ansluter mig till det af reservanternas framställda yrkandet. Dertill kommer, att det blifvit tydligare och klarare för hvar dag och särskildt efter

det beslut, som Första Kammaren i dag på förmiddagen fattat, att den icke i stort sedt vill bjuda till att göra något för att underlätta exporten från vårt land af det öfverskott, som vår industri kan lemna.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförelse af risgryn.
(Forts.)

Vid sådant förhållande får man i hvarje särskildt fall söka göra hvad man kan och tillgripa de utvägar, som stå till buds, och i synnerhet bör man göra så, då man ju här kan stödja en industri, utan att skada en annan. Derfor anhåller jag att få ansluta mig till herr Meyers yrkande.

Herr von Friesen förenade sig med herr Fredholm.

Herr Jansson i Krakerud: Då jag varit med om utskottets beslut i denna fråga, anser jag mig pliktig att yttra några ord, helst som jag hör, att åtskilliga utskottsledamöter nu ha en annan åsigt, än de haft i utskottet.

Vi veta alla, att, när Riksdagen höjde spanmåls- och ristullarne, qvarnegarne, för att kunna motstå den utländska konkurrensen, gjorde anspråk på en förhöjning af tullarne på mjöl och gryn, alla slag. Denna deras önskan villfors äfven, i det att Riksdagen höjde de nämnda tullarne med 2 kr. 80 öre för 100 kilogram. Nu komma risqvarnegarne och begära att få restitution för att kunna blifva likställda med utlandet på den utländska marknaden. De säga, att detta går för sig. Men på den inländska marknaden kunna icke vare sig risgrynqvarnegarne eller de andra qvarnegarne konkurrera, utan att de beviljas en skyddstull på 2 kr. 80 öre. Om dessa qvarnegare skola kunna konkurrera på någon marknad, bör det väl vara på den inländska. Men då de förklarar, att så icke kan ske utan tull, kan jag icke förstå, huru de skola kunna konkurrera på utlandets marknad. Nu var det ju så lyckligt, att, när de betingade sig en tullförhöjning af 2 kr. 80 öre, det fans så många qvarnar inom landet, att konkurrensen till den grad nedbringade prisen, att egarne till mjölqvarnarne aldrig kunde tillgodogöra sig pris skillnaden. Men ett annat förhållande var, att den första risgrynqvarnen, hvilken byggdes i Karlskrona, beräknades kunna tillgodose hela landets behof af risgryn. Man kan därför tänka sig, att, när denna qvarn var den enda i landet, den skulle kunna tillgodogöra sig denna tullförhöjning å 2 kr. 80 öre. Den borde därför hafva förtjenat alldeles orimligt med penningar. Det var därför icke underligt, att, när ett par spekulativa män sågo, huru breda remmar denna risgrynqvarn i Karlskrona skar ur svenska folkets rygg, de ville vara med om att få några stycken. Följden blef att de byggde en dylik qvarn i Kalmar. Dessa båda qvarnar kunna, enligt hvad motionären här uppgifvit, på halfva året mala så stor quantitet gryn, att den fyller landets behof. Men detta oaktadt har man i Göteborg låtit

Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförelse af
risgryn.
(Forts.)

uppföra ännu en sådan qvarn, större än någon af debåda andra. Denna qvarn är således byggd under full vetskap om, hvad de andra qvarnarne kunna prestera och att restitution på de vilkor, som nu önskas, ej stod att hålla. Det synes mig därför, att de industriidkare, som inlåtit sig på dessa företag, icke kunna skylla på, att Riksdagen föredt dem dertill. Ty när de bestämdt vetat, hurudana affärer de gifvit sig in på, kan jag nu ej finna, att det är någon synd om dem.

Nu ha reservanterna föreslagit en fix siffra, då de yrkat, att man vid restitutionens bestämmande skulle beräkna, att 100 kg. ris lemnade 65 kilogram gryn. Jag hemställer, huruvida det kan vara rimligt att på det sättet bestämma en restitution. Motionären har i sin motion begärt 60 procent; här i kammaren är han med om 65 procent, fastän han uppläst ett intyg afgifvet ex officio, deri det talas om 63,5 procent: Huru skulle det komma att gå, om Riksdagen sloge in på en sådan princip, då det komme att begäras restitution undan för undan. Hade det här varit fråga om ett skrifvelseförslag, då hade det varit mindre risk att bifalla det. För min enskilda del kan jag icke heller vara med om ett skrifvelseförslag därför, att jag icke vågar slå in på den principen att lemna restitution. Ty gör jag det nu, vet jag icke, hvad jag skall svara nästa gång, man vill ha restitution. Ty sedan man gått med derpå en gång, komma nog ytterligare framställningar i enahanda syfte. Jag tror icke, att dessa siffror äro väl afvägda, utan jag misstänker, att, om någon af dem af Riksdagen godkännes, svenska folket kommer att blifva lidande derpå, enär, om herrar qvarnegare få den begärda restitutionen, de komma att sälja grynen billigt till utlandet, men dyrt till de svenska konsumenterna, och det vill jag icke vara med om.

Jag vill icke klandra någon af de ifrågakarande procentberäkningarne, men jag vill icke heller stå för utskottets beräkning. Jag tror icke heller, att någon kan stå för de andra beräkningarne, ty jag föreställer mig, att med paddy förhåller det sig på samma sätt som med korn och hafre, eller att man icke alla gånger får lika stor procent gryn, utan att detta är beroende på spanmålens beskaffenhet. På den ena tegen kan det växa god säd och på den andra dålig och detta under samma år. Det är därför mycket svårt, för att icke säga omöjligt, att bestämma den ifrågakarande procentsiffran. Härtill kommer äfven, att råvaran, ris, den ena gången är mera, den andra gången mindre skalad. Någon oskalad ris införes icke. Äfven detta förhållande inverkar naturligtvis vid bestämmandet af procentsiffran.

Jag anser för min del, att det är alldeles tillräckligt, om Riksdagen härvidlag skyddar den inhemska näringen. Sedan få dessa industriidkare rätta sig efter förhållandena. Vilja de icke det, så få de skylla sig sjelfva. Jag vill uttala, att jag för min

del aldrig kommer att vara med om restitution på en näring, som har tullskydd. Men om det gäller att gifva restitution åt en näring, som lider af att man skyddar en annan näring, då är jag med derom. Sjöfartsnäringen, t. ex., får restitution på plåt, därför att plåt är belagd med hög tull. Detta anser jag billigt ock rättvist. Men slår man in på den principen, att bevilja restitution åt en skyddad näring, leder det derhän, att man får mycket svårt att veta, hvar man skall stanna. Jag har ansett mig böra uttala denna åsigt, så att herrarne få klart för sig, att det icke endast är i det nu förevarande fallet, som jag är mot restitution.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.
(Forts.)

För min del skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag gör det så mycket hellre, som, om jag också skulle vilja vara med om en restitution, jag icke på något vilkor kan vara med om något af reservanternas förslag. Det skulle vara för riskabelt. Skall man slå in på den vägen, då bör Riksdagen för att få frågan fullständigt utredd besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr Persson i Rinkaby: Ehuru jag, såsom kammaren behagade finna, vid detta betänkande afgifvit en reservation, har dock ännu ingen af de talare, som i ämnet uppträdt, sökt bemöta densamma. Jag har inom utskottet deltagit i denna frågas behandling, först på afdelningen och sedan i plenum, och kan därför intyga, att utskottet rådfört sig med sakkunnig person. Men jag har dock icke hört, att denne uppgifvit, att vid förmalning af oskaladt ris, man skulle erhålla ett utbyte af 60 procent hela gryn, och det skulle derföre roa mig att få veta, om någon annan utskottsledamot hört det. Ty den sakkunnige person, som utskottet tillkallat, förevisade ett officiellt intyg från tullkammaren i Karlskrona, af innehåll, att, vid förmalning å denna plats, det visat sig, att utbytet endast blifvit 52 och några hundradels procent hela gryn. Jag kan därför icke förstå, huru utskottet kunnat taga denna siffra, 60 procent, för god. Det ser ut, som om utskottet ovilkorligen velat hafva denna siffra, enär det icke aktat nödigt att åberopa något af de två officiella intyg, som der varit tillgängliga, nemligen dels det af motionären upplästa, af öfverinspektoren vid tullförvaltningen i Göteborg afgifna, och dels det förut nämnda, af tullkammaren i Karlskrona afgifna. Ty nog borde väl utskottet hafva tagit någon hänsyn till dessa intyg och undvikit att gifva sig in på ett löst påstående, enär, jag upprepar det, åtminstone icke jag hört någon inom utskottet uppgifva denna siffra.

Herr Jansson i Krakerud ansåg sig inom utskottet kunna gå så långt, att han till och med ville gå in på tullfri import af paddy. Då kan man nog tänka sig, att han icke vill vara

*Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförelse af
risgryn.
(Forts.)*

med om någon slags restitution å densamma. Om man ser på huru förhållandena i förevarande hänseende utvecklats i vårt land, så finner man, att våra affärsmän stått under förmynderskap, i det att under en lång följd af år vårt behof af risgryn måste tillgodoses från Tyskland och Danmark. Först efter det nya tullsystemets antagande blef företagsamheten så stor, att man lät bygga en risgrynsqvarn i Karlskrona. Men då en ny näring kommer till stånd uppstår vanligen konkurrens och den är också här nödvändig för att häfva de farhågor, som herr Jansson uttalade, eller att, om den ifrågasatta restitutionen beviljades, qvarnegarne komme att sälja grynens billigare till utlandet än till de svenska konsumenterna. Det är naturligt, att, under de förhållanden som existera, äfven den utländska konkurrensen ombesörjer, att vi i detta fall icke blifva behandlade sämre än utlänningarne. Och för öfrigt står det ju oss fritt att köpa, der vi kunna få billigast. Här är icke fråga om att slå in på en ny väg, ty det finnes redan tillfälle att få restitution på denna vara, utan endast att qvarnegarne, när de önska en sådan restitution, skola kunna erhålla den, utan att för hvarje gång behöfva underkasta sig den omständliga apparat, som för kontrollens skull måste sättas i gång. En förenkling i detta hänseende skulle äfven kunna minska statens utgifter till löner åt tulltjenstemän.

En annan olägenhet af det nuvarande restitutionssättet är, att alla vid förmalningen uppkomna användbara produkter, såväl gryn som risfodermjöl, måste exporteras, hvarigenom landtbrukaren går miste om ett billigt och värdefullt foderämne, som under nuvarande höga spannmålspris vore af behofvet påkalladt att få användas som kreatursfoder inom vårt land. Det är ur denna synpunkt, som jag understödt motionen. Jag har med synnerligt intresse följt med dess behandling inom utskottet, och ju mer man diskuterat om saken, dess mer öfvertygad har jag blifvit derom, att härvidlag behöfves en förenkling.

Det har här talats om, att en sådan handtering som rismalningen skulle vara en onaturlig näring. Ja, mina herrar, skulle man på detta sätt tala om "onaturliga näringar", kunde vi icke hafva mycken industri i vårt land, ty bomullsspinnerier, till exempel, och för öfrigt alla möjliga industrier, der man använder någon utländsk produkt, skulle då kunna kallas onaturliga och därför icke värda understöd. Skola vi utgå derifrån, att vi endast få röra oss med det, som finnes inom vårt eget land, tror jag, att vi äfven på många andra håll få säga upp det internationella utbytet med andra länder. Jag tror alltså, att den reservation, som jag afgifvit, har fullt fog för sig.

Orsaken till, att jag tagit siffran 65, är den, att jag velat vara säker på, att här ej skulle uppstå någon exportpremie för qvarnegarne. Enligt det officiella intyget från Karlskrona-

qvarnen, som företetts inom bevillningsutskottet, har vid förmalning erhållits 52 och några hundradels procent hela gryn och enligt det från Göteborg 63,5 procent hela och krossade gryn; och herrarne kunna då finna, att 65 procent är det högsta man kunnat taga. Motionären har sagt, att man i Danmark i detta fall har 60 procent, men det är att märka, att förhållandena der härvidlag äro något annorlunda, i det att man der vid utförsel af risgryn medgifver en viss afskrifning i exportörens kreditupplag af oskalad ris, nemligen 100 pund mot 60 pund exporterade gryn.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn.
(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Meyer och mig afgifna reservationen.

Häruti instämde herr *Bromée* i Billsta.

Herr Petri: Jag blef uppkallad af herr Fredholms yttrande, att jag skulle hafva sagt, att det icke vore skäl att taga hänsyn till risqvarnindustrien, emedan den använder en produkt, som kommer från utlandet. Det sade jag icke, utan jag sade, att man måste vara *försigtig* i ett sådant fall, som detta, der råvaran måste importeras.

Vidare yttrade han, att jag i utskottet kallat denna industri för onaturlig. Något sådant yttrande har jag icke fält och ej hört fällas inom utskottet. Jag anser för egen del att alla industrier äro bra, när de gifva folk arbete och förtjenst, och att följaktligen ingen sådan kan kallas onaturlig.

På tal om den af utskottet åberopade sakkunnige personen, nämnde herr Fredholm, att denne endast måtte ha varit i afdelningen. Nej, så är icke förhållandet, han har icke varit i afdelningen, utan han lär hafva uppträdt i utskottets plenum. Jag var då icke der närvarande, men när jag kom tillbaka och fick del af förhandlingarna, uppgafs för mig, att den ifrågasvarande personen haft det yttrande, som åberopas i betänkandet, och jag hörde då icke någon af utskottets ledamöter bestrida, att så hade egt rum.

Här hafva nu lemnats åtskilliga uppgifter, från Karlskrona, från Göteborg, från den åberopade sakkunnige och från reservanterna, och alla dessa uppgifter äro olika. Men hvad skall man då göra? Jag hemställer, om det icke vore bäst, att frågan blefve på ett lämpligt sätt utredd.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det synes mig, som om utskottet icke delade den mening, som nyss uttalades af en ärad talare på stockholmsbänken, hvilken framhöll behovet af att man med det nuvarande protektionistiska systemet tillika vidtager de åtgärder, som äre egnade att göra detta system sådant, att det kan fördragas. En hvar vet säker-

Ang. restitution
af orlagd tull
vid utförelse af
risgryn.
(Forts.)

ligen, att detta system lägger en hämsko på handeln i många afseenden. Det förefaller, af åtskilliga tecken att döma, och har länge förefallit, som om man här i landet betraktade handeln såsom något ondt, men deremot icke såsom en näring, hvilken kan bringa landet några fördelar.

Då det är fråga om en sådan sak, som den förevarande, hör man talare här beklaga, att det uppstår en dylik industri, hvilken dock gifver landet en ny exportartikel. Man beklagar — det var särskildt talaren på vermlandsbänken, som gjorde det, hvilket förvånar mig, då han ju skall vara frihandlare — att det först anlades en risgrynqvarn och sedan ytterligare en och att, ehuru dessa två qvarnar fylde landets behof, qvarn-egarne ändock icke vore nöjda, utan anlade en tredje qvarn. Men jag frågar då, är nu detta något ondt? Skulle det icke snarare tillföra landet en, jag kan säga, fyrfaldig fördel?

För det första ha vi den fördelen, att genom denna qvarn-industri får en del folk arbete och följaktligen uppehälle. För det andra få vi en ny exportartikel och en sådan, som, om vederbörande myndigheter handla på ett rätt sätt, kan blifva af ganska stor betydelse för landet. För det tredje kommer den omständigheten att vi få en ny exportartikel att välgörande inverka på vår sjöfart, ty ju flere exportartiklar vi hafva, dess bättre är det för sjöfarten. För det fjerde är att märka den omständigheten — som på ett synnerligen förtjenstfullt sätt framhållits uti herr Ola Perssons reservation — att med denna qvarnindustri följer ett synnerligen godt foderämne, hvilket kan komma landtbruket till godo. Jag frågar: hafva vi då någon rätt att beklaga ett sådant förhållande? Är det icke tvärtom myndigheternas skyldighet att på allt sätt bistå handel och industri?

Ja, herr talman, det har här klagats öfver att man icke kan lita på den utbytessiffra, som uppgifvits. Men det förefaller mig — och jag tror, att en hvar, som verkligen vill försöka att sätta sig in i denna sak, skall säga detsamma — som om den föreslagna siffran snarare är satt för hög än för låg. Detta har blifvit påpekadt af flere föregående talare, och för min del ber jag att få underskrifva detta uttalande.

Herr talman! Jag ber att få såsom min åsigt uttala, att alla skäl föreligga att tillstyrka de af herr Meyer och af herr Ola Persson i Rinkaby afgifna reservationerna — hvilka ju omfatta ett och samma yrkande — och att afslå utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Biesert* och *Kinnman*.

Herr Fredholm: Då en af utskottets ledamöter har förklarar, att *han* icke hört, att man i utskottet kallat denna

industri för en onaturlig näring, så vill jag visst icke bestrida *Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel af risgrön.* *(Forts.)*
detta hans påstående, utan vill blott säga, att jag hörde det och jemte mig flere andra af utskottets ledamöter. Uttalandet väckte så mycket mer min förvåning, som det framkom just från den sida, som annars är ytterst mån om våra näringars befrämjande, och jag tillät mig också att säga det.

Beträffande den af utskottet åberopade sakkunniga personen, hvilken har spelat en så stor roll i denna sak, påminner jag mig nu, att långt innan denna fråga remitterades till afdelningen, var det en person uppe i utskottet för att visa, huru paddy såg ut, hvarom man hade ganska oklara föreställningar, samt äfven huru rismjöl såg ut, och han visade äfven de affallsprodukter, som uppstå vid förmalningen. Dessa prof uppgäfvos vara från Karlskrona. Jag förmodar, att det äfven skulle vara då, som personen i fråga lemnade de uppgifter angående utbytessiffran, som af utskottet åberopats, ehuru jag icke kan erinra mig det, eller har han måhända sedermera lemnat denna uppgift skriftligen. Säkert är emellertid, att dessa uppgifter vid frågans behandling i utskottet icke der meddelats i sådan form, att man kan säga, att utskottet står för dem. Jag håller därför fast vid, att de uppgifter, som meddelats i betänkandet, äro apokryfiska.

Herr Petri tycktes vilja omfatta den meningen, att om utbytesprocenten sattes till 70 procent, skulle han kunna vara med på förslaget om restitution. Skilnaden mellan 70 procent och 65 procent är dock icke större, än att inkomsterna för statsverket kanske endast blefve ett par tusen kronor mindre, om man tager den senare siffran i stället för den förra. Derjemte får man icke förbise, att inkomsten af tullen å ris aldrig af staten har varit ämnad att blifva en finanstull, utan denna tullinkomst blef helt enkelt en konsekvens af spannmålstullarne, en konsekvens, som jag för min del icke finner vara alls nödvändig ur skyddssynpunkt, eftersom ris ju icke odlas inom landet. Ris är emellertid i icke mindre grad än inhemsk spannmål ett billigt och närande födoämne. De, som äro så måna om statsverkets inkomster, huru som helst de än hafva tillkommit, skola nog tillse, att, i den händelse staten lider någon förlust genom denna restitution, rättelse kommer att ske.

Herr Jansson i Krakerud: Jag hade bestämt mig för att icke uppträda mer än en gång i denna fråga, ty det är för min personliga del alldeles likgiltigt, om kammaren anser de skäl, som anförts från motsidan, vara starkare än de af mig framdragna, men jag har såsom utskottsledamot varit skyldig att uttala den åsigt, som jag har. Jag skulle icke hafva å nyo begärt ordet, om icke en ärad talare på göteborgsbanken hade missuppfattat mig.

Ang. restitution
af erlagd tull
vid utförelse af
risgryn.
(Forts.)

Han sade, att jag hade beklagat det förhållande, att man byggt upp risqvarnar. Jag hänvisar till protokollet, huruvida der står, att jag beklagat den saken. Jag tror, att jag endast konstaterat ett faktum, som är öfverensstämmande med sanna förhållandet. Det var med fästadt afsende på att någon sagt, att Riksdagen förledt dessa qvarnegare att bygga qvarnar, därför att det var så hög tull på risgryn, som jag bevisade, att, innan de sista qvarnarne byggdes, deras egare hade klart för sig, att de ej skulle kunna tillgodogöra sig denna tull. Detta är naturligtvis något helt annat än att beklaga, att qvarnarne blifvit byggda.

Samme talare omnämnde, att genom denna qvarnindustri uppstår en ny exportartikel, men jag anhåller, att han i stället för exportartikel ville säga reexportartikel, ty det är ju en vara, som utomlands upphandlas af de större qvarnegarne.

Vidare känner jag icke till, om råvaran går igenom grynverket mera än en gång, men jag vet, att när man malar gryn af korn och hafre, låter man säden gå igenom grynverket endast en gång. Om det är sant, att denna "paddy", som är nästan skalad, icke behöfver gå igenom grynverket mer än en gång och sedan skickas tillbaka till utlandet, så är detta verkligen icke någon storindustri. Det skulle vara intressant att få veta, huru stor arbetspersonal användes för denna industri. Jag har icke kunnat förskaffa mig någon kännedom derom, men jag föreställer mig, att denna personal är jmförelsevis ringa, och jag tror icke, att denna industri, jmförd med öfriga exportindustrirenar, är af någon nämnvärd betydelse.

Som sagdt, jag skulle icke hafva tagit kammarens tid i anspråk, om man icke sökt lägga in i mina ord något annat, än jag sjelf med dem menat.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Jag säger icke, att den siste talaren beklagat, att dessa qvarnar blifvit byggda, men jag tror, att hela kammaren kan konstatera, att han ansåg, att de voro onödiga, och det står i alla fall kvar, att han för sin del icke vill på något sätt uppmuntra en industri, som — det må sägas först och främst — kan vara till stort gagn för vårt land.

Han nämnde, att det här vore fråga om en reexport. Ja, det är sant, att det är en reexport af risgryn, men man får icke endast tänka på det, utan äfven på den omständigheten, att de ångbåtar, som föra dessa produkter till Sverige — och dessa ångare äro stora; jag tror, att den båt, som gick till Göteborg med den nyss omnämnda lasten, räknade 4,000 tons — icke gå tomma tillbaka till de utomeuropeiska farvattnen utan söka att få med sig exportartiklar härifrån. De affärsförbindelser, som vi på detta sätt få med utom europeiska länder,

skola gagna vår export och vår industri på andra områden. Vidare tillkomma en del rent lokala inkomster, såsom hamnungälder och dylikt, hvilka stanna inom landet och som äro en följd af denna industris bedrifvande. Det är mig därför omöjligt att kunna förklara, hvarför en person motsätter sig en industri, som endast är till nytta för landet.

*Ang. restitution af erlagd tull vid utførsel af risgryn.
(Forts.)*

Jag kan icke annat än fortfarande yrka bifall till reservationen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag derå och bifall i stället till den vid betänkandet fogade, af herr Meyer afgifna reservation. Herr talmannen, som nu upptog dessa yrkanden till proposition, fann det förra vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Meyer afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Voteringen utföll med 42 ja, men 127 nej och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets memorial n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 66, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 67, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborrningar i södra Sverige;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial, n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i utlåtande n:o 1 öfver dels Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 38 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895, dels ock väckt motion, åsyftande ändring af samma lagrum;

lagutskottets memorial n:o 43, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet; samt

särskilda utskottets memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 24 samt vissa inom Riksdagen väckta motioner.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,3 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 1 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne april.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande läkareintyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, akademi-räntmästaren Robert Eklundh, som lider af influensa, på grund deraf är oförmögen att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 30 april 1900.

Carl Oscar Olin,
legit. läkare.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda, konstitutionsutskottets memorial n:o 6, statsutskottets memorial n:o 66 och utlåtande n:o 67, sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 2, lagutskottets memorial n:o 43 och särskilda utskottets memorial n:o 2.

§ 4.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 56, till Konungen, i anledning af Kongl.

Maj:ts proposition angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar;

n:o 44, med öfverlemnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker;

n:o 68, angående tryckning af konstitutionsutskottets memorial m. m. vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar;

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition om låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta;

n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt;

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående användande af indragna kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanslöner till inrättande af nya sådana tjänster;

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven;

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Færöarne och Island;

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till forskningar efter svenska minnen i främmande länder; och

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för deltagande i de internationella gymnastik- och idrotts-täflingarna under verdensutställningen i Paris;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 3, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition n:o 34 med förslag till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, *dels* Kongl. Maj:ts proposition n:o 35, med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, *dels* Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln, punkt 36:o, gjorda framställning angående anslag till försöksmobilisering, *dels* ock en i ämnet väckt motion; och

n:o 4, i anledning af väckt motion om utsträckning af tiden för de värnpligtiges öfningar;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 34, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 30 angående af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till förordning om frilager m. m.; och

n:o 35, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 33 i anledning af väckt motion om restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn;

lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt domstol i vissa mål angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund; samt

komiterades för vården om Andra Kammarens ekonomiska angelägenheter utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om medgifvande af kopiering af framlidne erkebiskopen Sundbergs i kammarens plenisal befintliga porträtt.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.